Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 7 ● 12. FEBRUARJA 1954 ● LETO XIII. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Zapiski s seje predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije

NOVO OBDOBJE BOJEV ZA SOCIALIZEM

Minuli petek je bila v Ljubljani v Domu sindikatov seja predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Na seji, ki ji je predsedoval tovariš Janko Rudolf, so člani predsedstva razpravljali o letošnjih občnih zborih sindikalnih organizacij, o zaposlovanju mladine in o izobraževanju delavcev.

Pa prelistajmo malo po zapiskih in si zapišimo nekatere misli in ugotovitve članov predsedstva. Najprej nekaj iz razprave o občnih zborih.

Nekaj o letošnjih občnih zborih

Glavni cilj nam mora biti politizacija članstva

Za sedaj so v teku občni zbori sindikalnih podružnic. Dobra polovica teh organizacij je že imela letošnje zbore, druge pa jih bodo imele v najkrajšem času. Dobršno število občnih zborov so obiskali člani predsedstva Republiškega sveta in predsedstev strokovnih sindikatov, ki so pred nekaj dnevi izmenjali svoje vtise in zapažanja z zborov. Na osnovi vsega tega gradiva in dospelih poročil je potem razpravljalo predsedstvo na svoji seji.

Prisluhnimo sedaj nekaterim konkretnim ugotovitvam! (Seveda moram takoj opozoriti na to, da so ta zapažanja napravljena z vseh doslej opravljenih zborov in ne veljajo v celoti za noben posamezen občni zbor. Posamezne stvari so prišle nekje bolj, drugje manj do izraza, za nekatere občne zbore veljajo v večji meri, za druge manj.)

Marsikje so občne zbore premalo pripravili

Dober potek občnega zbora je v veliki meri odvisen od tega, kako ga pripravimo. Priprave pa so predvsem dvojne narave — politične in organizacijske. Seveda je te priprave nemogoče razdvajati, ker je tako od političnih kot od organizacijskih odvisen uspeh zbora. Le delo v pripravah si je treba v organizaciji malo porazdeliti.

Slabe strani političnih priprav

Politične priprave (sem sodi priprava poročila, razprava s članstvom o posameznih problemih itd.) zahtevajo predvsem več časa in zajeti morajo čim širši krog. Te priprave bi morale biti neke vrste politična aktivizacija članstva, obdobje, v katerem se temeljito razmisli o družbenem, gospodarskem življenju kolektiva, o delu organizacije. Kratkomalo, politične priprave za občni zbor bi morale imeti za cilj temeljito politizacijo članstva, obračun s škodljivimi pojmovanji in nazori v kolektivu in v njegovi okolici. Vse to bi se moralo opraviti na temelju praktične ocene družbenega razvoja v preteklem obdobju pri nas, s tem da se vse to primerja s konkretnimi prilikami, delom, pojmovanji v danem kolektivu. Seveda je za to premalo časa teden, dva ali tri in tega se tudi ne doseže na ta način, da se nekaj odbornikov loti, ločeno od ostalih, pisanja poročil.

Marsikje tudi tako pripravijo občni zbor in to se na samem zboru tudi pozna (zborovalci samozavestno, živo in z interesom razpravljajo o problemih, izstopajo z raznimi stališči, vrednotijo posamezne nezdrave pojave itd.). V nekaterih primerih pa ni tako. To se vidi tudi po posameznih letošnjih zborih.

V čem se to izraža? Vsekakor je v središču pozornosti vseh nas v tem obdobju izpopolnjevanje našega gospodarskega sistema, ki se odvija v dveh smereh: uveljavljanje organov delavske samouprave v celotnem gospodarstvu in uvajanje novih gospodarskih predpisov. To je ogromno in za praktično oblikovanje novih socialističnih odnosov odločilno, revolucionarno delo: začenja se obdobje, ko delavci praktično po svoje organiziramo gospodarstvo. To je tisto, zaradi česar je v nas, jugoslovanske delavce, uprt pogled vseh proletarcev po svetu. Zanje je neprecenljive važnosti to, da delavci upravljamo tovarne in da je v skupščini ena zbornica posebej sestavljena iz samih proizvajalcev. Zaradi tega so ponosni na nas. To pomeni novo, tvorno obdobje v zgodovini bojev za socializem. Seveda pa to delo, ki ga mi opravljamo, ni lahko. Nasprotno, silno težko in zapleteno je. Računati moramo na vsakem koraku s kopico gospodarskih težav in preprek, računati moramo z našimi gospodarskimi možnostmi in računati moramo tudi sami s seboj, z našim znanjem, navadami. V teh pogojih se moramo torej boriti za to, da postajajo odnosi med nami čimbolj socialistični in temu namenu si moramo tudi izdelati določene gospodarske predpise. To delo sedaj opravljajo naši organi oblasti. Ko pa razmišljamo in vrednotimo te stvari, pa ne smemo pozabiti še na nekoga: na one, ki jim socialistična načela niso pri srcu (da bi dobili le po svojem delu!) in ki zato namerno in hote posamezne naše gospodarske ukrepe preobračajo, zavijajo z namenom, da bi zameglili naše poglede in v kalnem vsaj še malo ribarili.

In prav nekateri letošnji občni zbori opozarjajo na to, da so posamezne organizacije te stvari zanemarile. V nekaterih primerih se je pokazalo, da bistvo novih gospodarskih ukrepov članstvu ni jasno (da je glavni smoter, zagotoviti rast čimbolj čistih socialističnih odnosov, onemogočiti v gospodarstvu nadalnje pojave sebičnosti, oderuštva itd.) in se zato love ob posameznih določilih. V takih primerih celo najbolj nespreten sebičnež, omahljivec ali celo zavesten nasprotnik socializma lahko vnese med ljudi zmedo in komentira posamezne gospodarske ukrepe čisto po svoje. Taki ljudje navadno izrabijo posamezna še neobdelana določila, ki imajo določene slabosti, in jih vzamejo kot dokaz za najnesramnejše klevete. In v primerih, ko organizacija ni članstvu stvari dovolj razjasnila, se primeri, da tudi večina zrelih in prevdarnih delavcev, ki ob modrovanjih raznih zlonamerneževčutijo, da nekaj ni v redu, molči, ker si niso sami na jasnem. Molk pa opogumlja posamezne zlonamerneže, članstvo pa pasivizira.

Letos je na splošno zelo visoka udeležba na občnih zborih. Iz tega se da povzeti, da obstoji interes za organizacijo in da članstvo precej pričakuje od zbora. Zato so taki primeri, kjer zbor slabo politično pripravijo, nedopustljivi. V takih primerih navadno tudi ni razprave. To je najvernejše merilo, da je zbor slabo pripravljen, kajti sicer se imamo delavci veliko pogovoriti!

Rednejši članski sestanki

Na osnovi teh zapažanj je predsedstvo ugotovilo, da so nekatere sindikalne organizacije zanemarile redno politično delo s članstvom (o tem podrobneje pri prosvetljevanju) in je zato sklenilo svetovati vsem organizacijam, naj sklicujejo redno članske sestanke, na katerih naj predvsem posvete pozornost razpravam o naših sodobnih družbeno gospodarskih vprašanjih.

Kaj pa organizacijske priprave zborov

Seveda, kot to ve vsak skrben odbornik, pa je treba občni zbor tudi organizacijsko pripraviti. Sem sodi cela vrsta stvari. Nekateri izvršni odbori menijo, da je bolj »demokratično«, če na primer ničesar vnaprej ne pripravijo. Tako se dogodi, da izvršni odbor pride na zbor brez svojih predlogov recimo za člane delovnega predsedstva in številnih komisij, ki jih je treba izvoliti. Zaradi tega marsikje nastane dolgotrajno predlaganje, ki zahteva obilo časa in zgodi se, da ni vedno najbolj uspešno. Nekje so ob takem »demokratičnem« izbiranju izvolili za zapisnikarja mater, ki ima doma nekaj mesecev starega dojenčka in se vozi na delo — tako da je res vprašanje, kdaj bo lahko zapisnik uredila. V neki podružnici so izbrali za delovnega predsednika tovariša, ki je dobil tako »tremo«, da ni spravil iz sebe nobene besede. V neki večji tovarni so izvolili kandidacijsko komisijo, ki je bila sestavljena izključno iz članov enega obrata in so jo morali potem spreminjati, ker le ti niso poznali dovolj tovarišev iz drugih obratov.

Takih primerov bi seveda lahko našteli še več. Predvsem je treba povedati, da ni nič nedemokratičnega, če izvršni odbor, ki vendar najbolj pozna člane, pripravi predloge za posamezne dolžnosti na zboru. To je njegova pravica. Seveda pa se mora o teh predlogih demokratično odločiti zbor ali jih osvoji, ali jih spremeni, ali odkloni in stavi nove. Podobno je tudi s pripravami resolucij, zaključkov itd. Zakaj ne bi izvršni odbor prinesel svojega predloga in ga prebral pred razpravo, potem pa se o stvari sklepa.

Vse to so drobne stvari, toda pripraviti jih je treba. Tudi od teh priprav je odvisno delo novega vodstva in to ne sme biti odvisno od kakih slučajnih predlogov, ampak od trezno premišljenih predlogov. V nekaterih podružnicah se je primerilo, da so posamezni predlagani za odbor odklonili, da bi kandidirali. Tudi to govori za to, da je predloge kandidatov treba pripraviti. Z onim, ki ga nekdo namereva predlagati se je treba razgovoriti in ga pridobiti, da sprejme dolžnost odbornika, ki vendar ni tako majhna. Če tega ne napravimo, se nam primeri, da natlačimo ljudi v odbore, ki potem nič ne delajo in delo ostane na dveh, treh odbornikih. V takem primeru še tako lepi zaključki nič ne pomagajo, če je pa organizacija hroma.

Razveseljivo je, da je letos izvoljenih v nove odbore precej mladih delavcev, medtem ko pa delavke še zapostavljajo in jih volijo sorazmerno malo. V posameznih primerih pa so izvolili v odbor same nove člane, kar seveda tudi ni dobro, ker se pretrga kontinuiteta dela organizacije. Seveda ni prav, da so ponekod že leta in leta eni in isti odborniki, toda odbor je treba postopoma pomladiti in menjati.

Posledica slabih organizacijskih priprav občnega zbora se je na nekaterih zborih pokazala tudi v tem, da so govorili o vseh najrazličnejših stvareh, ki so bile tudi važne in zanimive, zelo malo pa o tem, kaj je delala organizacija in njeno vodstvo, kakšna stališča so zavzeli do posameznih stvari in pojavov, kakšnih organizacijskih oblik in prijemov so se posluževali pri delu itd. To pa je neprecenljive važnosti za bodoče delo in razvoj organizacije.

Na osnovi teh ugotovitev je predsedstvo sklenilo sklicati za 21. februar republiško sindikalno konferenco, ki bo v Ljubljani v Domu sindikatov (udeleženci bodo pravočasno obveščeni), na kateri se bodo o vseh teh stvareh podrobneje porazgovorili.

DNEVI, KI SO NAM OSTALI V SPOMINU

ALEKSANDER SERGEJEVIČ PUŠKIN

Dne 10. februarja 1837 je padel v dvoboju ruski pesnik Aleksander Sergejevič Puškin (rojen 6. jun. 1799 v Moskvi). V svojih pesnitvah se je oslonil na ljudsko izročilo in postal tako začetnik nove smeri v ruski književnosti. S svojimi svobodoljubnimi pesmimi se je hudo zameril carskemu režimu in bil zato več let v pregnanstvu na Kavkazu. Njegovo največje delo je roman v verzih »Evgenij Onjegin«, ki ga poznamo tudi kot opero skladatelja Čajkovskega.

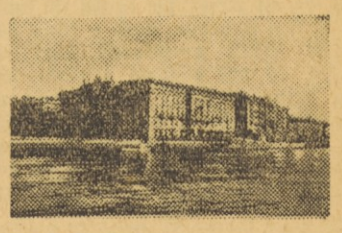

DELAVSKE DEMONSTRACIJE V TRSTU

Dne 14. februarja 1902 so bile v Trstu velike delavske demonstracije. Italijanski in slovenski delavci so složno nastopili proti parobrodni družbi »Avstrijski Lloyd«, ki jih je neusmiljeno izkoriščala. Kapitalisti so poklicali na pomoč vojaštvo, ki je streljalo v demonstrante. Ubitih je bilo dvanajst delavcev.

IVAN ROB

Dne 12. februarja 1943 so Italijani ustrelili na Ligojni pri Vrhniki slovenskega pesnika Ivana Roba (rojen 17. avgusta 1908 v Trstu). Bil je proletarec, ki ga je vera v socializem spremljala že od zgodnjih dijaških let. V pesmih, ki so polne duhovitosti in satire, je zlasti smešil meščansko družbo. Narodnoosvobodilnemu gibanju se je pridružil že 1941. leta in kasneje odšel tudi v partizane. Kot borca Cankarjeve brigade so ga ujeli Italijani in obsodili na smrt.

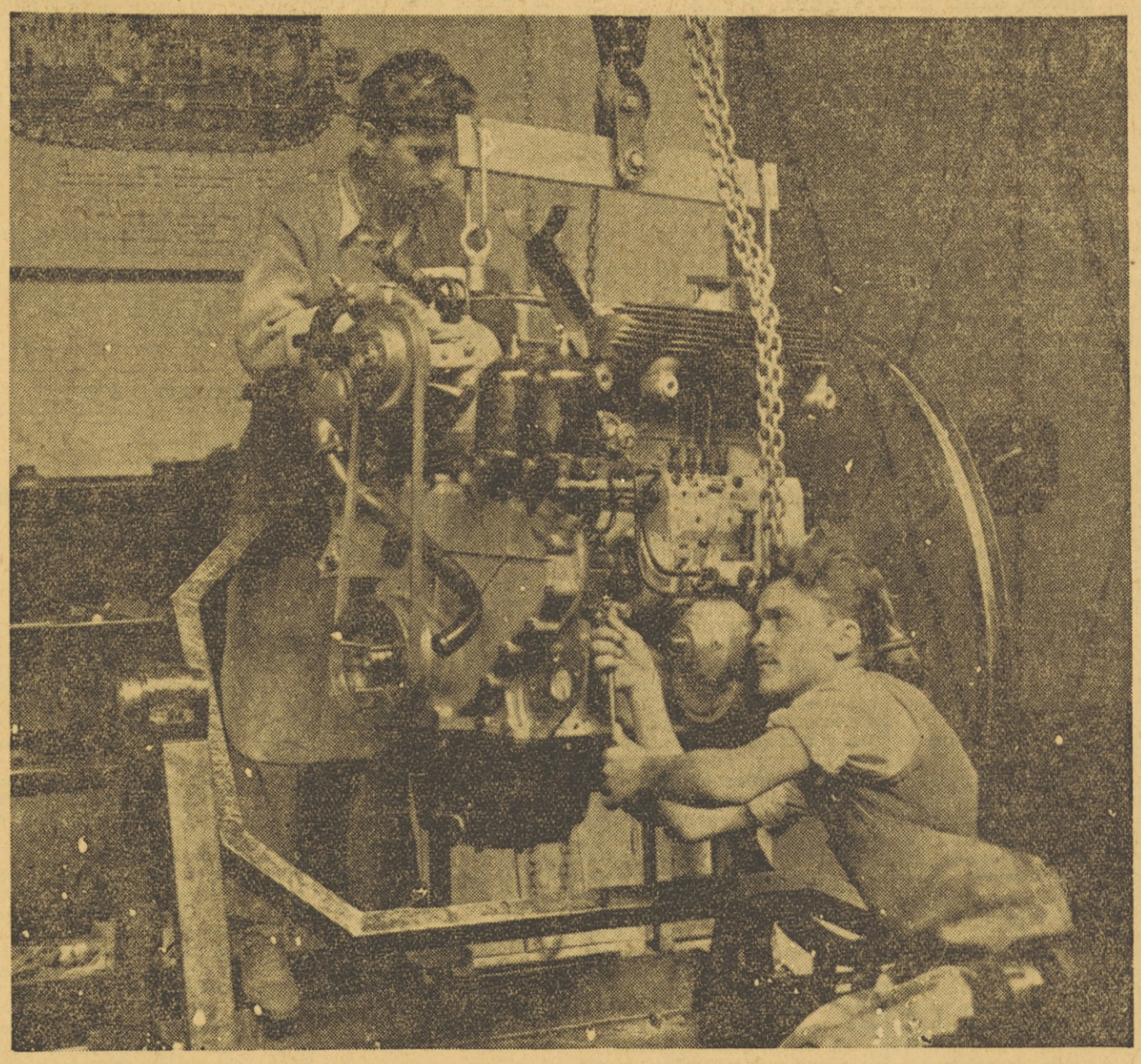

Letos bomo morali še bolj usposobiti našo industrijo, da bo proizvajala več opreme in strojev za industrijska podjetja, transport in poljedelstvo

O ZAPOSLOVANJU MLADINE

Kaj bo postal moj otrok?

Pobudo za razpravljanje o zaposlovanju mladine na seji predsedstva Republiškega sveta je sprožilo predsedstvo društva strokovnih profesorjev in učiteljev. Kaj jih je navedlo k temu?

Letos bo zaključilo v Sloveniji okrog 20 tisoč otrok osemletno šolsko obveznost. Od teh se jih bo predvidoma šolalo naprej okrog pet tisoč. Petnajst tisoč mladih ljudi pa bo na tak ali drugačen način iskalo dela. Temu številu se pridružijo še oni, ki so v nekaj zadnjih letih izpolnili šolsko obveznost, pa še niso zaposleni in tako naraste to število — po presoji društva — na okrog 30 tisoč mladih ljudi. In o njih usodi, to je kako bodo stopili v življenje, moramo misliti vsi, predvsem pa seveda sindikati.

Kaj moramo napraviti?

Kakšna vprašanja se nam pojavijo, ko začnemo razmišljati tej mladini, ki ji je treba preskrbeti delo? (O pomembnosti

(Nadaljevanje na 3. strani

LEPA BESEDA LEPO MESTO NAJDE

Zadnje plenarno zasedanje Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo je dalo pobudo za široko razpravljanje o delavski mladini. Skoraj ga ni sindikalnega vodstva, ki ne bi na ta ali oni način obravnavalo teh vprašanj.

Tako je bilo tudi v Kočevju. Beseda je nanesla na to, ali sme doraščajoča mladina v kino ali ne. Nekateri so zagovarjali stališče, da nižješolci ne smejo v kino, zlasti če film mladini ni primeren. Drugi, in teh je bila večina, pa so menili, da ni vzgojno, če neko stvar prepovemo. Pametneje je, da se menimo o tem, kaj je dobro in kaj je slabo, kaj koristi in kaj škoduje in da otroka že od mladih nog navadimo, da bo znal sam presoditi, kaj je prav in kaj ni. No, padla je tudi marsikatera pikra na račun »soldaške in »kloštrske« vzgoje.

Nekaj resnice je prav gotovo v tem. Mlad človek je že tak (saj tudi starejši nismo boljši), da ga še posebej mika tisto, kar je prepovedano, pa naj bo dobro ali slabo. Če si mlad človek nekaj vtepe v glavo, bo to tudi dosegel, če ne zlepa, pa zgrda in tudi za našim hrbtom. Tudi v kino bo prišel kljub prepovedi. Kaj je bolje, da gre v kino z nami, ko mu bomo razložili, kaj je bilo v filmu dobrega in kaj slabega, ali da gre sam in si film razlaga po svoje? Starejši za to niti ne bi zvedeli in ne bi smeli zvedeti, saj bi bil otroku obisk kina prepovedan, pa mu tudi svetovati ne bi mogli.

Že zdavnaj smo spoznali, da pri vzgoji mladega rodu ne gre nič s silo. Le lepa beseda lepo mesto najde! Ta pot je seveda za vzgojitelja veliko težja, naporneja, zahteva od njega veliko samopremagovanja, potrpežljivosti, razsodnosti in tople človeške ljubezni do otroka. Če ima otrok takega vzgojitelja, potem bo tudi poslušal njegov nasvet, naj tega in tega filma ne gre gledat. Škode bo manj in zrno bo padlo na rodovitna tla. Zato torej nismo pristaši palice, marveč lepe in tople vzgojiteljeve besede.

NE SAMO SMEŠEN, NEVELJAVEN JE TAK OBČNI ZBOR

Do danes še nisem dopisoval. Dolgo sem odlašal. No, pa sem le vzel v roke težko pero in vam napisal tale dopis. Popravite ga in objavite v Delavski enotnosti, ki mi, mimogrede povedano, zares ugaja.

Cestarji v Tolminskem okraju imamo s šoferji tolminskega avtopodjetja skupaj eno podružnico. Vseh skupaj nas je okrog 130 članov. Raztreseni smo po celem okraju in res ni lahko vseh zbrati na občni zbor. Če bi se zbrali v enem kraju, bi nastali občutni stroški s prevozom.

Zaradi tega je stari izvršni odbor naše podružnice sklenil, da bodo zbori po sektorjih, kot je to običaj za redne mesečne sestanke, ko pridemo po plačilo in podobno.

Člani iz idrijskega konca smo se zbrali v Idriji na občnem zboru. Tu je posel opravil (pisec verjetno misli s tem, da je vodil celoten občni zbor — opomba uredništva) kar upravnik okrajne cestne uprave. On se je sicer predhodno opravičil, da je za vodenje zbora določen tovariš Štucin iz Klad pri Cerknem, ki pa zaradi neke igre ni mogel priti na zbor.

No, sem si nato mislil: upravnik, sindikalni predstavnik, smešno je videti, če pa je že tako, pa naj bo.

Upravnik je prebral blagajniško poročilo, ki je bilo soglasno odobreno. Drugih poročil ni bilo. Saj drugega organizacija ni delala, kot pobirala članarino. Iz predela Cerkno—Idrija se voljeni odborniki v preteklem letu niso nikdar sestali. Po poročilu je podal upravnik razrešnico staremu odboru. Potem so bile volitve, upravnik je predlagal kandidate in razložil volilni postopek.

Vse je potekalo zelo enostavno. Kandidatov pa razen dveh delegatov za republiško skupščino (to je, upravnika in cestarja iz Klad) itak nismo poznali.

Menim, da to ni bilo dobro. Cestarji iz predela Idrija—Cerkno bomo zadovoljni le, kadar bomo sami ali skupaj s članstvom kakega sorodnega podjetja v Idriji izvolili iz svoje srede odbornike in kadar se bomo potem tudi sestajali in razgovarjali o naših težnjah.

Albert Sedej,
cestar, Idrija

Opomba uredništva! V kolikor vse navedbe tovariša Sedeja res drže, potem je jasno, da je bil tak občni zbor neveljaven, ker je bil izveden proti vsem pravilom in načelom, ki veljajo v naših sindikatih. Vsaj enkrat na leto bi se lahko zbrali člani, ali pa vsaj delegati celotne organizacije na skupno zasedanje. Poleg tega na zboru v Idriji niso izvolili predpisanih organov, brez katerih ne more delati zbor (delovno predsedstvo, volilna komisija, verifikacijska komisija), videti je, da razrešnice ni predlagal nadzorni odbor, ampak je vse to opravil upravnik sam, (ki je nadomestoval nekega tovariša, ki je bil »določen«, da to opravi). Tak občni zbor je seveda neveljaven. Pri tem pa seveda sploh ne omenjamo politične strani takega zbora, ki je izpod vsake graje.

TUDI TO JE NEKE VRSTE OGLEDALO

Za zapisnik gre.

Pred menoj je kup zapisnikov različnih sindikalnih vodstev. Drug drugemu so si po obliki precej podobni. Nekateri so obširnejši, drugi krajši, iz nekaterih takoj razvidiš, o čem so govorili in kaj sklenili, iz drugih zopet manj. Med njimi sem našel enega, ki je zares vzoren in o njem sem se namenil pisati.

Rekli boste, čemu prav o zapisniku. Zapisnik vendar znamo sestaviti. Res je, toda med zapisnikom in zapisnikom je velika razlika. Oglejmo si tegale, za katerega trdim, da je vzoren.

»Zapisnik VII. redne seje sindikalnega vodstva tega in tega, ki je bila 21. januarja 1954 ob 17. uri v prostorih ... Navzoči so bili člani nadzornega odbora ... nadzorništva ... upravičeno in neupravičeno odsotni ... nato pa dnevni red.« Takole je sestavljen prvi del zapisnika. Kadar prebiraš zapisnike, velikokrat manjka, katera seja je bila, kje je bila, skoraj vedno pa pozabimo na prisotne ali odsotne člane nadzornega odbora. Mislim, da ni treba podrobno razlagati, zakaj je prav, da je iz zapisnika razvidno, če je prisostvoval seji tudi član nadzornega odbora.

Potem so pregledali sklepe zadnje seje in zakaj enega sklepa niso izvršili. Tega skoraj v nobenem zapisniku ne najdeš in — sklepi ostanejo lahko potem le na papirju.

Iz obravnave po posameznih točkah dnevnega reda je povzeta kratka vsebina, posebej pa so zapisana različna mnenja ter kdo jih je zagovarjal. Ob koncu so vedno nekaj sklenili, ali pa zavzeli določeno stališče.

N. pr.: Sklep: Tajnik naj še ta teden povabi sindikalne odbornike podjetja N. na sestanek in se z njimi pogovori o njihovih težavah. Skupaj s predsednikom podružnice naj posreduje pri predsedniku upravnega odbora podjetja, da bodo (to in to) uredili ...

Kaj je v tem sklepu posebnega? Določili so, kdo in do kdaj naj ga izvrši. In tako po vseh točkah dnevnega reda. Pri raznoterostih so posebej sklepali o vsakem izrednem izdatku (to je v zapisniku podrobno zapisano). Ob koncu še, kdaj se je seja nehala ter podpisa predsednika in zapisnikarja.

Če bo hotel kdo čez leta dognati, kaj je delalo to sindikalno vodstvo, bo vzel v roke zapisnike in vse bo izvedel. Vedel bo, kaj je delalo predsedstvo, kaj nadzorni odbor itd. Vsa zgodovina tega sindikalnega vodstva bo pred njim, saj zapisnik ni le neposredne praktične vrednosti za sindikalne odbornike, marveč tudi dokument, ki bo poznim rodovom pričal o delu in težavah, ki jih danes zmagujemo.

Recite, kar hočete, tudi zapisnik je neke vrste ogledalo dela sindikalnega vodstva. Že po dobro sestavljenem zapisniku lahko sklepaš, kako delajo.

Morda bodo tele vrstice napotile koga, da se bo v bodoče potrudil in zapisnik bolje sestavil. Če se bo to zgodilo, naš trud ne bo zaman.

DOBER GLAS SEŽE V DEVETO VAS

Kdor je pazljivo prebral četrto številko »Delavske enotnosti« je gotovo opazil dvoje dopisov, enega iz Gornje Radgone, drugega iz Rogaške Slatine.

Kaj sta nam povedala?

Delavci opekarniškega podjetja v Gornji Radgoni in tudi odborniki krajevnega sindikalnega sveta v Rogaški Slatini so vredni javne pohvale. Prvi so s svojim sklepom podprli svoje glasilo ter tako omogočili sodelavcem, da so lahko na tekočem ob boju za socializem pri nas ter o dogodkih po svetu. Drugi pa so pokazali, da jih vodi pri njihovem delu ljubezen do sotovarišev. Zares, posnemanja vredno!

Nič ni lepšega kot videti, kako mnogi uresničujejo naša delavska načela. Ne gre zgolj za gmotno vrednost daril. Za več gre! Včasih pravijo, da dobra in prijazna beseda več velja kot darilo. Prav imajo! Ali ne bo to lepo dejanje delavcev opekarne še bolj povezalo vse člane kolektiva? To je lahko le tam, kjer so vsi za enega in eden za vse.

In drugi? Ne bodo obdarovanci sindikalnega sveta v Rogaški Slatini vedno z veseljem in hvaležnostjo govorili o odbornikih-delavcih, ki so jim v stiski stali ob strani? Prav gotovo bodo vsi prepričani, da se bo lahko vsem dobro godilo, če bomo imeli tako uvidevne, socializmu tako predane ljudi, ki ne bodo mislili le nase.

Želeti je le, da bi lahko v našem delavskem glasilu brali čimveč takih pohval.

F. K.

PETNAJST MILIJONOV...

Slišati je bilo, da so lani v nekem okraju porabila podjetja petnajst milijonov za veselice in izlete.

Ne mislite, da sem proti temu, da se enkrat, tudi dvakrat na leto zbere ves kolektiv in se veseli ob prazniku. Tega vam ne bo nihče očital. Toda če gre takrat od jedače do pijače vse iz sindikalne blagajne in blagajne podjetja (tudi to se zgodi), potem se človek že vpraša, čemu taka potrata. Zakaj vsak sam ne bi nekaj prispeval?

Oni dan sem slišal, da se je neki kolektiv peljal z letalom na Reko na izlet. Neki drugi je najel Putnikove avtobuse in se odpeljal na Plitvička jezera, od tam pa na Crikvenico in čez Reko domov. Seveda, tudi za izlete smo, saj je prav, da gre kolektiv kam skupaj. Toda varčno in prevdarno. V teh primerih pa je vse plačalo podjetje. Če boste vprašali koga izmed njih, ali se jim ne zdi škoda denarja, če so ga že imeli preveč, zakaj si niso gradili rajši stanovanj, ali pa ga dali okraju, ki bi denar koristneje porabil, se bo kdo izmikal, drugi pa bo tako povedal, kot so meni dejali: »Saj se je kapitalist tudi vozil na izlete. Sedaj je tovarna naša in zakaj bi si tudi mi ne privoščili malo luksuza?« Kapitalist se je res vozil »na riviero«, zapravljal denar, ki so ga delavci prigarali, toda zato pa so bila taka delavska naselja, kakršna smo nasledili, zato ni dovolj šol, bolnic itd. Mi moramo z našim denarjem razumneje ravnati, zlasti sedaj, ko nam še vsega manjka. Naj se da za izlet, toda varčneje in vsak udeleženec naj nekaj prispeva.

Menim, da se strinjamo, če le malo premislimo. Premisliti pa je treba, ker nam še vsega manjka.

KDO BO ZMAGAL?

Tovarna kovanega orodja v Zrečah je konec preteklega meseca predložila krajevnemu sindikalnemu svetu v Slovenskih Konjicah v potrditev predloge za odpust sedmih delavcev in delavk. Večina od njih je v podjetju šele nekaj mesecev. Pri nekaterih je kot razlog za odpust navedeno pijančevanje, slaba kakovost izdelkov, nedisciplina, kvarno vplivanje na sodelavce itd. Nekateri od teh delavcev imajo več otrok v starosti od nekaj mesecev do 15 let. Sindikalni svet v treh primerih ni pristal na odpust. Na odpust ni pristal z ozirom na otroke, ki bodo v primeru očetove nezaposlenosti slabo preskrbljeni.

Prepričan sem, da podobnih primerov tudi drugod ne manjka. Menim, da kaže ob tem razmišljati. Tu gre za nekaj, kar bi skoraj lahko imenovali družbeno vprašanje. Osrednja stvar je namreč, kaj napraviti z delavcem, ki je v tovarni zaposlen več ali manj le zato, ker dobiva za svoje otroke dodatke, medtem ko je njegova resnična plača le nekak dodatek. Ti ljudje po navadi ne gledajo na to, kako in kaj delajo. Trdno so prepričani, da jih podjetje že iz socialnega čuta do otrok ne bo odpustilo, še manj pa da to dovoljujejo današnji predpisi.

Res je, da naša družba danes v celoti skrbi za mladino, posebno še za male otroke, za kar je tudi določen otroški dodatek kot dodatno denarno sredstvo za preživljanje, saj z današnjimi rednimi plačami tega številni delavci ne bi zmogli. Toda nikjer ni zapisano, da so podjetja neke vrste socialna ustanova, ki morajo imeti toliko in toliko delavcev zaposlenih samo zato, ker imajo pač ti delavci večje število malih otrok. Vsaka gospodarska organizacija pač stremi za tem, da njeni člani, to je delavci, dajo od sebe tisto, kar se od njih zahteva in za kar dobijo ustrezno plačilo v denarju.

Prav tu pa nastane vprašanje, kaj storiti s takšnimi člani gospodarske organizacije, ki se teh stvari nočejo zavedati. Podjetje v ožjem in skupnost v širšem smislu nima od njih tiste koristi kot od ostalih. Od nje pa zahtevajo ti delavci prav toliko in so do tega tudi do neke mere upravičeni. Lep del zasluženega denarja in še del otroških dodatkov ti delavci potočijo »po grlu«, družina pa je nepreskrbljena.

Mislim, da se nam ob tem odpira vprašanje, kdo bo zmagal. Ali bo zmagal zdrav delavski čut ali osebna slabost. Ali bo zmagala skrb delavca za procvit gospodarskega podjetja, ljubezen in skrb za družino ali pa strast do pijače, ki bo upropastila njega samega in njegovo družino. Storimo vsi vse, da bi prevladala ona prva težnja, zdrava miselnost delavcev.

Vinko Langerholc
Slovenske Konjice

POMAGATI, VELIKO POMAGATI JE TREBA

Človeku, ki je zavzet za napredek in rast sindikatov teh naših, delavskih, organizacij, ni nikdar lahko pri srcu, kadar sliši, da kje slabo delajo. Saj nimajo slabega namena! Toda se ne znajdejo, morda niso dorasli in čas jih prehiteva. Včasih se odbornikov, ko spoznajo, da stvari kažejo, da niso kos vse večjim opravkom (večji so, brž ko zanemariš enega, ali drugega), loti malodušje in potem skoraj ni več moči ter se veja našega drevesa posuši. Morda se je nekaj takega zgodilo tudi s krajevnim sindikalnim svetom v Ormožu.

Okrajni sindikalni svet v Ptuju pravi takole: »Dogajalo se je, da v Ormožu niso imeli več rednih sej. Zbrali so se le takrat, kadar je prišel tja kak član okrajnega sveta. Zato smo morali sami sklicati posvetovanje z odborniki podružnic, da bi se pogovorili o občnih zborih. Takrat so sami odborniki podružnic videč, da s krajevnim svetom najbrž ne bo nič, sklenili, naj bi ga ukinili ... O tem bo moral sklepati seveda sam plenum sindikalnega sveta.«

Bodo tovariši v Ormožu res vrgli puško v koruzo? Morda v Ormožu ni delavnega tovariša, ki bi se bil pripravljen žrtvovati za našo organizacijo? Zelo težko je to verjeti. Prepričan sem, da ni tako! In vse je res, da so majhni delovni kolektivi, da tudi tod sindikalno delo šepa, da je veliko vsakršnih težav — toda so tudi ljudje, ki bi bili pripravljeni nekaj storiti, se z vnemo vreči na delo — le pomagati bi bilo treba. Veliko pomagati!

Prav, morda danes krajevnega sveta v Ormožu ni več. Toda sami bodo prav kmalu občutili, kako prav bi bilo, če bi ga še imeli. Tako pa ostane le težak občutek neuspeha.

STVAR, KI SE JE BOSTA MORALA LOTITI NOVI IZVRŠNI ODBOR SINDIKATA IN ZBOR PROIZVAJALCEV

Člani sindikalne podružnice delavcev Gozdne uprave Podvelka smo imeli 6. t. m. občni zbor. Ne bom pisal o obračunu in pregledu dela sindikata, o čemer so poročali sindikalni odbori. Spregovoriti mislim le o perečem problemu, ki se ga bo moral lotiti nov izvršni odbor sindikata.

Gre za obdavčitev zemljišč, ki jih obdelujejo gozdni delavci. Sedanji način obdavčitve vpliva na občutno zmanjšanje ali pa celo na ukinitev otroških dodatkov. Čeprav uživa gozdni delavec hektar ali več obdelovalne zemlje, ki jo obdeluje v svojem prostem času, ne pridela na njej toliko, kolikor vloži truda v to delo. Pohorski višinski predeli, kjer predvsem stanujejo ti delavci, so porasli z balohom. Zemljišča obdelujejo predvsem zato, ker so v neposredni bližini njihovih koč. Pridelki na teh površinah še zdaleč ne krijejo izgube otroškega dodatka, posebno če predpostavljamo, da ima vsak delavec povprečno tri otroke. Kje bo na takem mineralno siromašnem zemljišču imel za 90.000 dinarjev dohodka, kolikor izgubi otroškega dodatka, če obdeluje zemljišče. Posledica te obdavčitve bo, da bodo delavci rajši opustili obdelovanje zemlje, kot pa da bi izgubili otroške dodatke. Zemlja bo ostala neobdelana, ker se kmetijski zadrugi pač ne izplača obdelava teh majhnih razdrobljenih površin.

Nov izvršni odbor sindikata in zbor proizvajalcev bosta morala poiskati izhode in predlagati, da se za te površine zviša neobdavčeni maksimum, ali pa da se določi precej nižja davčna lestvica.

Filip Lesnik, Podvelka.

DVA POUČNA PRIMERA

Prvi primer:

Na kmetijskem gospodarstvu v Makolah je direktor odpovedal službo članu upravnega odbora podjetja. Tega po zakonu ne bi smel storiti, ker člana upravnega odbora ni moči odpustiti vse, dokler ga delavski svet ne odpokliče. Sindikalni odborniki so sklicali delavsko zborovanje in direktor je moral odpoved preklicati.

Drugi primer:

Upravni odbor Čevljarske zadruge v Ptuju je odpovedal nekaterim zadružnikom, češ da ni dela za vse. Zadružna pravila pravijo, da preneha članstvo v zadrugi z izstopom ali izključitvijo na občnem zboru zadruge. Sindikalni odborniki se v tem primeru niso postavili za člana kolektiva.

Kaj se naučimo iz obeh primerov?

V prvem primeru so sindikalni odborniki ravnali tako, kot je prav, v drugem pa so napravili napak, niso se potegnili za pravice članov kolektiva, četudi zadružnikov.

Ena izmed temeljnih nalog sindikatov je še vedno, da varujejo zakonite pravice članov kolektiva, da se jim ne bi dogodila krivica. Toliko večja je dolžnost ne le sindikalnih odbornikov marveč vseh sindikalno organiziranih delavcev, da se tako potegnejo za pravice upravljavcev, kot so se potegnili v Makolah.

Tovariši v Makolah pa bi lahko storili še več. Če bi že prej, še preden je direktor odpovedal članu upravnega odbora posestva, vsak član kolektiva vedel, da je član upravnega odbora po zakonu zaščiten, bi brškone do tega sploh ne prišlo. To pa je tisto, čemur pravimo vzgojeno vzdušje v delovnem kolektivu, ki naj ga ustvarjajo sindikalni odborniki. Tam, kjer vsi delavci poznajo svoje pravice, poznajo delavska moralna načela, tam je težko kaj ukreniti, kar se s temi načeli ne bi skladalo, pa naj gre za odpuščanje ali za gospodarjenje na škodo skupnosti.

Ta primera nas prav to učita.

Kaj moram še urediti?

Naročiti »Delavsko enotnost«!

Pridobiti svojega tovariša, da jo naroči!
Poravnati naročnino za »Delavsko enotnost«!
Prispevati v Tiskovni sklad »Delavske enotnosti«!
Stori to še pred občnim zborom!

OB ROBU DOGODKOV

DVA TEDNA BERLINSKE KONFERENCE

ZA ZAPRTIMI VRATI

In vendar se zgodovina ponavlja

Ali je berlinski sestanek štirih zunanjih ministrov res zašel v slepo ulico? Zakaj so se sploh sestali, če niti eni in niti drugi ne kažejo dovolj volje, da bi se sporazumeli? Tako in podobno se danes vprašuje vsa svetovna javnost. In tudi mi, ki skupno z vsemi miroljubnimi silami sveta želimo, da bi na berlinski konferenci pravično rešili vsaj nekaj mednarodnih sporov, se zaskrbljeno oziramo v Berlin. Kaj naj pomenijo ti dolgovezni propagandni govori, ki smo jih že velikokrat slišali in od katerih nas že bole ušesa, in zakaj so zunanji ministri pripravljeni končati razpravo o Nemčiji (torej najvažnejšo razpravo na konferenci), ne da bi vsaj majčkeno zbližali svoja stališča?

Ko ocenjujemo štirinajstdnevno prerekanje v Berlinu, se najprej vprašamo: Ali je to prerekanje obrodilo vsaj kakršenkoli sad? Vsaj piškavo jabolko?

Velikih in lepih sadov res ni. In jih, kot vse kaže, tudi ne bo. Namene velikih sil smo v zadnjih letih dodobra spoznali in vemo, da takšna konferenca, kot je berlinska, ne more vskladiti tako različnih teženj in pogledov. Vendar pa lahko ugotovimo, da je vzdušje, ki vlada na konferenci v Berlinu, nekoliko drugačno od doslej poznanega vzdušja na sestankih zahodnih in vzhodnih državnikov. Prej so se le prerekali in skregani odhajali v svoje prestolnice, v Berlinu pa so še dokaj hitro sprejeli dnevni red, rešili precej tehničnih vprašanj konference, se prilizovali drug drugemu in se obenem kregali med seboj. Jasno in oblačno vreme — vse obenem. Jasno je bilo, kadar so razpravljali o skupnih interesih velikih sil, in oblačno, kadar so govorili o tem, katera velesila bo imela na svetu največ besede.

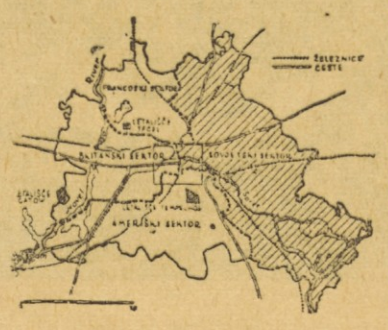

Berlin je zaradi konference štirih sedaj v ospredju svetovnega zanimanja. Gornja skica nam kaže, kako so si štiri velesile razdelile upravo mesta

In prav to nas najbolj vznemirja. Bolj in bolj se vprašujemo, kaj se skriva na primer za sporazumom štirih zunanjih ministrov, da bodo o pomenu velikih sil v svetu in o razorožitvi razpravljali na tajnem sestanku.

Že pri razpravi o prvi točki dnevnega reda so se pokazali nekateri znaki, da hočejo velesile za hrbtom Organizacije združenih narodov in svetovne javnosti reševati in rešiti nekatera važna mednarodna vprašanja. Molotov se je že koj spočetka odločno zavzemal za konferenco šefov petih velesil, ki bi se je udeležil tudi Mao Ce Tung (odredil je celo rok za sklicanje te konference). Obenem pa je hotel, da bi v Berlinu razpravljali o vseh mednarodnih vprašanjih. Zunanji ministri zahodnih velesil pa so nasprotovali petorni konferenci in tudi razpravljanju o vseh svetovnih vprašanjih na berlinskem sestanku. Toda čeprav je Dulles ostro odklanjal skupni sestanek s predstavnikom Mao Ce Tungove Kitajske, sta Bidault in Eden pustila v svojih govorih odprta vrata za morebitne bodoče razgovore s kitajskimi državniki. Razpravo je prekinil Dulles s svojim predlogom, naj bi začeli razpravljati o drugi točki dnevnega reda (nemškem vprašanju), o vlogi velikih sil v svetu in o razorožitvi pa bi se pomenili med štirimi očmi. Molotov je Dullesov predlog z velikim veseljem sprejel. Sovjetska zunanja politika si je v zadnjih letih vedno prizadevala, da bi vsa mednarodna vprašanja reševali skupno, v »prijateljskem vzdušju« in kolikor mogoče tajno, ker bi le tako, za popuščanje v enem vprašanju, lahko zahtevala koncesije pri drugem. Danes na primer veliko govore, da so Rusi pripravljeni odpovedati se Ho Ši Minhu (le čemu se imajo tam odpovedati?), če bi Francija nasprotovala Evropski obrambni skupnosti. Podobnih namigovanj slišimo še več: z ruske in z zahodne strani.

V minulem tednu so zunanji

OKROG OBČNIH ZBOROV V ŠOŠTANJSKEM OKRAJU

NIMAJO PRAV

tisti, ki govoričijo, da nam sindikat ni potreben

Na eni zadnjih sej okrajnega sindikalnega sveta v Šoštanju smo ugotovili, da pride v naš lis bolj poredko kakšen glas iz našega okraja. Zato sem se namenil, da napišem tele vrstice:

Ni še dolgo tega, ko je bil občni zbor v tovarni usnja v Šoštanju. Izmed vseh, kar jih je bilo doslej, je bil ta najboljši. Prvi del razprave se je sukal okrog povprečka plač, v drugem delu pa se je izkazalo, da se je položaj delavcev v tovarni močno spremenil in da so dobri upravljavci. Dobro so se pripravili na občni zbor tudi v termoelektrarni v Velenju, le k besedi se jih je malo oglasilo.

Okrajni svet je te dni priredil več posvetovanj sindikalnih odborikov. Na posvetu v Nazarju na primer so dali precej pobud za ureditev nekaterih gospodarskih vprašanj Zgornje Savinjske doline.

V Zgornji Savinjski dolini je namreč sorazmerno precej ljudi brezposelnih. »Gradis« in ostala podjetja bodo morala zaposlovati ljudi predvsem iz Zgornje Savinjske doline, saj bodo samo pri »Gradisu« potrebovali čez tisoč ljudi, da rudnika in ostalih podjetij niti ne omenimo. Poleg tega bi morali ustanoviti še nekaj podjetij prav v Zgornji Savinjski dolini, graditi ceste, razširiti Lesnoindustrijsko podjetje itd. O teh stvareh bodo razpravljali člani okrajnega zbora proizvajalcev na naslednjem zasedanju. Ko so se menili o usmerjanju mladine v poklice, so predlagali, naj bi že v gimnazijah ustanavljali strokovne delavnice, kjer bi se mladina naučila praktično delati. Prav bi bilo tudi, če bi tistim mladim ljudem več govorili o delavskem upravljanju, o delavskih pravicah in dolžnostih delavcev-upravljavcev.

V našem okraju je precej vajencev, ki lani niso dobili dopusta. Nekaj smo tudi mi krivi, saj se nismo dovolj potegovali zanje. Vajenci nam pa sami tudi ne pridejo povedat. Kazalo bi, da bi sindikalni odborniki od časa do časa sklicali vajence in jim povedali, kakšne so njihove pravice. Več primerov je tudi pri nas, da mladi ljudje nimajo zadostne šolske izobrazbe, radi bi se pa šli učit kakšne obrti. Ti žive namreč po takih krajih, kjer ni gimnazije, ali je do nje zelo daleč.

O tem in še o vrsti drugih stvari razpravljamo tudi v našem okraju na občnih zborih. To kaže, da nimajo prav tisti, ki govore, češ, čemu je sindikat.

Lojze Cepuš

OBRTNI DELAVCI V NOVI GORICI SO ZBOROVALI

SVOJ PRAPOR SO RAZVILI

Na občnem zboru sindikalne podružnice obrtnih delavcev v Novi Gorici so razvili sindikalni prapor. Izvolili so praporščaka, ki je obljubil, da bo zvesto čuval čast delavske zastave. Kolektiv je na svoj prapor zelo ponosen.

Med drugim so tudi sklenili, da bodo prispevali 5000 dinarjev za gradnjo spomenika padlim borcem v Solkanu. Ko ga bodo postavljali, bodo še sami poprijeli.

Marko Ravnik

V SPOMIN JOŽETU BERDAJSU

Vrste starih borcev za delavske pravice se v zadnjem času kar prehitro redčijo. V pičlih 10 tednih smo pokopali že tretjega tovariša, ki je vstopil v vrste socialističnega delavskega gibanja v zadnjem desetletju preteklega ali v prvih letih tega stoletja. Etbinu Kristanu in Jožetu Udovču je 30. januarja letos sledil še Jože Berdajs, ki je več kakor 50 let vztrajal kot aktivni sodelavec v socialističnem delavskem gibanju pri nas.

Rojen 16. februarja 1880 se je Jože izučil za knjigoveza. Kot tak se je že zgodaj pridružil socialističnemu gibanju. Pričel je kmalu delati v strokovnih in političnih organizacijah in je bil že v l. 1906–07 odgovorni urednik tedanjega glavnega glasila Jugoslovanske socialdemokratske stranke »Rdečega prapora«. Pozneje je stopil v službo k Pokojninskemu zavodu za nameščence, ki je bil v stari Avstriji priborjen l. 1908, in zatem k bolniški blagajni oz. pozneje k Okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev. Vseskozi je bil agitator za delavske organizacije in je sodeloval v upravah socialističnih listov Zarje, Delavca in Napreja.

V dobi med obema vojnama je bil več let tudi referent Delavske zbornice v Ljubljani za vajenska vprašanja. V to svoje delo se je poglobil z velikim zanimanjem in veseljem in je neumorno delal za izboljšanje stanja obtrnih in trgovskih vajencev. Boril se je za ureditev vajenskega nadaljevalnega šolstva, za odpravo večernih šol po delu ter za uvedbo dnevnih šol med prostim delovnim časom: za izboljšanje razmer, v katerih so vajenci delali in živeli ter proti izkoriščanju vajencev po nekaterih mojstrih. Vsakega uspeha, ki je pomenil obenem tudi olajšanje za vajence, je bil zelo vesel. V teh letih je sodeloval tudi v delavskih kulturnih (Vzajemnost, Svoboda, Cankarjeva družba) in zadružnih organizacijah. Lahko rečemo, da si — kadar je bila potrebna pomoč — vedel že vnaprej, da ne bo odklonilnega odgovora, če si se obrnil na Jožeta Berdajsa.

Med vojno na strani odpora, je pokojni Jože z veseljem pričakoval osvoboditev in socialistično ureditev države. Tudi sam je užival njene ustanove v domovih v Dornavi in Radgoni, kjer je tudi umrl. Pokojnemu Jožetu bomo ohranili časten in hvaležen spomin, saj je vse življenje delal za uresničenje socialističnih idej in s tem za boljšo bodočnost delovnega ljudstva.

Cv. A. K.

KAJ JE S POSTOJNSKIMI POŠTARJI

Tudi mi smo upravljavci

Prvo nedeljo v februarju smo se zbrali člani sindikalne podružnice okrajne pošte v Postojni na občni zbor.

Člani podružnice, 136 nas je, smo raztreseni po vsem okraju, tako, da je težko govoriti o kakem rednem sindikalnem življenju, kakršnega imajo v tovarni. Toda kljub temu smo vsi člani sindikata, saj se sindikalni odborniki zanimajo za življenje svojih članov.

Letos smo tudi poštarji postali upravljavci. O tem nam je govoril predsednik Republiškega odbora. Izvolili bomo svoj delavski svet in upravni odbor, posebej bomo volili pa še upravni odbor pri Generalni direkciji v Beogradu. Na ta način bomo lahko vsi posredno vplivali na delo najvišjega delavskega organa poštne službe.

Seveda pa prevzamemo poštarji z delavskim upravljanjem nase ne le pravice marveč tudi vrsto dolžnosti, opravil in nalog, kakršnih doslej nismo imeli. Zato bodo imeli sindikalni odborniki še posebej kar precej opraviti. Sami bomo gospodarili in kolikor bolje ter preudarneje bomo gospodarili, toliko bolje bomo lahko tudi shajali. Verujemo pa vase, saj se lahko pohvalimo že z dosedanjim delom. Lani smo plan poštnih uslug presegli za 35%, telegrafskih za 33%, telefonskih pa za 12%, kot nam je poročal upravnik okrajne pošte (kar sicer redko slišiš na sindikalnih posvetovanjih).

Tudi mi smo postali upravljavci in prepričani bodite, da ne bomo slabi.

Majda Cergonja

Preklic sindikalne knjižice

Sindikalno knjižico je izgubil in jo proglaša za neveljavno tov. Ulčar Drago iz Ljubljane.

Uredništvo „Delavske enotnosti“ išče NOVINARJA-SODELAVCA

Prednost imajo stalni dopisniki našega lista, tovariši, ki so ali še delujejo v delavskih organizacijah, absolventi raznih šol, ki potekajo iz delavskih družin, oziroma novinarji, ki so delali v gospodarsko-socialnih rubrikah.

Pogoj: veselje do novinarskega poklica in obvladanje slovenskega jezika. Znanje tujih jezikov zaželeno.

Nastop službe takoj, prejemki po dogovoru! Pismene ponudbe z navedbo izobrazbe, dela v delavskih organizacijah itd. in sodelovanja v tisku pošljite takoj na uredništvo »Delavske enotnosti«.

Z OBČNEGA ZBORA V TOVARNI OKOVJA V BISTRICI PRI LIMBUŠU

VEČ JE TREBA DELATI S ČLANI

Pred nedavnim so se zbrali člani sindikalne podružnice tovarne okovja v Bistrici pri Limbušu na občni zbor.

Kot je navada ob taki priložnosti, so tudi ti povedali, s čim se lahko pohvalijo in kaj bo treba še popraviti. Družbeni plan so izpolnili pravočasno, nekaj so napravili celo več. Sindikalni odborniki ter člani delavskega sveta in upravnega odbora so se marljivo seznanjali z osnutki novih gospodarskih uredb. Precejšnja pridobitev kolektiva pa je nova moderna stiskalnica, ki je začela obratovati z novim letom. Zlasti se pohvalijo s kinoprojektorjem, ki so ga kupili na pobudo sindikalnih odbornikov, člani kolektiva pa so to akcijo vneto podprli. Sedaj imajo tudi v Bistrici kino in jim ne bo treba več hoditi v Pekre ali Ruše.

Nekateri člani kolektiva se sprašujejo, zakaj imajo sindikat. Odveč jim je in mislijo, da je le neke vrste blagajnik, kateremu morajo ob mesecu dati toliko in toliko denarja. Nekaj potemtakem že ni bilo prav. Brž čas se sindikalni odborniki niso vselej potegnili za svoje člane, morda so jim premalo raztolmačili gospodarska vprašanja, morda je še kaj drugega.

Na občnem zboru smo razpravljali še o drugih stvareh: o tem, kako bodo razširili podjetje, zmanjšali število nesreč, pa da se drže nekateri strokovnjaki bolj zase, in končno tudi o tem, kaj bi napravili, da bi pokrili izgubo, ki nastaja zaradi pomanjkanja električnega toka.

G. G.

O RAZMERAH NA KMETIJSKEM POSESTVU KLEVEVŽ

PRAVICO IMAJO, TODA...

Na kmetijskem posestvu Klevevž so imeli te dni občni zbor sindikalne podružnice. Poročala je tajnica sindikata — upravnikova žena in blagajničarka posestva.

Lani so se sestali le dvakrat, izvršni odbor podružnice se je tudi le dvakrat sestal. Zato so precej tega, kar se je med letom nabralo, povedali na občnem zboru.

Upravnik, pravijo, ne upošteva delavskih organov upravljanja. Ko ga je predsednik delavskega sveta nekoč povprašal, kako bodo razporedili dopuste, je odgovoril, da bo že sam uredil. Poleg tega so se delavci pritoževali, da delavkam, ki so delale na državni praznik, dela niso plačali, da ne plačujejo nadurnega dela, da ne plačajo takrat, kadar imajo svinje mlade in morajo paziti. Delavke, ki molzejo krave, so se pritožile, da jih grajajo, ker krave nimajo mleka. Imajo pa slabo krmo, trava je kisla in jo je ob povodnji še voda zalila, da je blatna. Kovaču in njegovemu pomočniku niso plačali, ko sta sedem noči žgala kope. Za žganje vprašujejo, saj ga je bilo okrog sto litrov, delavci so ga dobili deset litrov, za ostalo bi radi vedeli, kje je. In še so povedali, da je krompir omrznil, ker ga niso spravili v klet, čeprav je tam prostor itd.

Ob koncu je uprava obljubila, da bo izplačala vse posebne zaslužke (nadure, delo ob praznikih itd.) in da bo tudi drugo uredila, kar je bilo doslej narobe. Novi sindikalni odborniki pa so obljubili, da bodo tudi oni v bodoče bolj poprijeli.

Ignac Murgelj
OSS Novo mesto

Zakaj ni bilo udeležbe?

Na občni zbor sindikata idrijskih rudarjev je prišlo le 56 članov

Za nedeljo, dne 31. januarja, so v Idriji sklicali občni zbor sindikalne podružnice rudarjev rudnika živega srebra. V idrijskem rudniku je zaposlenih nad 1000 delavcev in uslužbencev Na občni zbor pa je prišlo le 54 rudarjev in 2 uslužbenca iz uprave. Občni zbor seveda ni bil sklepčen in zato so ga preložili.

Kar resno se vprašujemo, kako se je moglo kaj takšnega zgoditi. Zakaj ni prišlo več rudarjev na občni zbor? Posamezniki so potem, ko smo razočarani odhajali iz dvorane, trdili, da med sindikatom in upravo rudnika nekaj ni v redu. Toda po čigavi krivdi? Ne mislim spravljati v slabo luč ne uprave in ne sindikata. Menim le, da bi bilo dobro in potrebno, če bi na občni zbor sindikata prišli res vsi rudarji in nerešene stvari razčistili.

Janez Jeram, Idrija

Tovarna urana v Braziliji

V Sao Paulu (Brazilija) je pred dnevi pričela obratovati nova tovarna za proizvodnjo urana. Količina urana, ki ga sedaj proizvaja, daje energijo 10 milijonov ton premoga. Nova tovarna ima tudi institut za atomska raziskovanja, kjer delajo najuglednejši brazilski učenjaki.

NOVO OBDOBJE BOJEV ZA SOCIALIZEM

(Nadaljevanje s 1. strani)

niti ne v toliki meri materialni, kot duševni, da tak mlad človek takoj dobi neko delo, menda ni treba posebej pisati.)

Opaža se, da starši razmeroma malo vedo o poklicih. Marsikje menijo, da se gre lahko dekle učiti za frizerko, šiviljo, natakarico in je zato deklet sorazmerno največ nezaposlenih. Pa tudi za fante zelo ozko izbirajo poklice. Da bi poskrbeli za širšo razgledanost staršev v poklicih, bodo prosvetni delavci organizirali razgovore s starši otrok, ki bodo letos izpolnili šolsko obveznost, in z otroki. Poučili jih bodo o posameznih poklicih, povedali jim bodo, kakšno predizobrazbo rabi otrok za določen poklic. Posamezne skupine bodo peljali tudi v tovarne, kjer jim bodo na mestu samem pokazali, kaj dela delavec z določenim poklicem.

Kam z otrokom, ki še nima šestnajst let

Otroci večinoma izpolnijo svojo šolsko obveznost s petnajstim letom. Takoj ko zapuste šolo prenehajo starši zanje dobivati otroške doklade. V uk ga pa ne morejo poslati. Tako otrok ostane povsem v breme družini. Pri tem pa nastane še ena stvar: kako zaposliti otroka, da se ne bo vdal brezdelju, potepanju, lahkoživju.

Ob tej stvari bi morali resno razmišljati vsi delavski sveti gospodarskih organizacij in najti delo za to mladino. Prav tako ni slaba pobuda, da bi v posameznih krajih organizirali neke vrste strokovne tečaje, v katerih bi to mladež vsaj začasno zaposlili.

Z dosedanjim delom posredovalnic nismo zadovoljni

V razpravi o skrbi za redno in pravočasno zaposlovanje mladih ljudi seveda ni mogoče mimo ustanove, kot so posredovalnice za delo. Tako je bilo tudi na seji predsedstva veliko govora o delovanje teh ustanov. Republiški svet bo, po sklepu predsedstva, svetoval Republiškemu zboru proizvajalcev, naj temeljito prouči delovanje posredovalnic za delo. Po mnenju predsedstva bi morale biti te ustanove gospodarski organi, katere bi usmerjali gospodarski organi skupščine, ne pa, da so enostavno priključene uslužbenskemu aparatu sekretariatov za socialno politiko. V tem sklopu se posredovalnice spreminjajo v neke vrste socialne ustanove, ki dele podpore, dosti več pa že ne. S takim delom teh ustanov ne moremo biti zadovoljni, ker nam praksa kaže, da je delo te ustanove treba zelo razširiti.

Nekateri poklici odmirajo, toda...

Zelo pogosto čujemo, da cela vrsta poklicev izumira, da so brez naraščaja. Toda dalj od te ugotovitve pa ne gre vsa stvar. Po mnenju predsedstva bi moral republiški zbor proizvajalcev proučiti, katere gospodarske panoge, ki so nam nujne, ostajajo brez naraščaja in potem podvzeti potrebne ukrepe: svetovati posameznim komunam, da organizirajo potrebne gospodarske organizacije omenjenih panog in da pridobe mladež za uk. V praksi se namreč dogaja tole: Veliko se govori, da ta ali oni poklic izumira. Ko pa se hoče nekdo učiti tega poklica, se pa nima kje.

O prosvetljevanju delavcev Ustanovili bomo delavske univerze

V zadnjem obdobju je politična in prosvetna dejavnost sindikalnih organizacij nekam padla. Organizacije so večinoma pustile tečaje za ideološko-politično vzgojo, kulturno prosvetno delo so »prepustile« Svobodam, politični sestanki s članstvom pa so zelo poredki. Zaradi tega so se nekatere sindikalne organizacije zaprle v izključno socialno zaščitno delo, ki mu često še manjka prave socialistične vsebine. Pomanjkanje te ideološko-politične borbene, delavske vzgoje je čutiti v delu organizacij Prav tako je kvarno, da se mnoge sindikalne organizacije premalo ali nič ne zanimajo za prosvetno delo Svobod, da teh društev ne smatrajo za svoje in da premalo delujejo v njih zreli sindikalni odborniki.

Predsedstvo je sklenilo, da bo Republiški svet podrobneje proučil, kako v bodoče v večji meri poživiti idejno in prosvetno aktivnost sindikatov. Izšla je tudi pobuda, da bi v okviru sindikatov osnovali posebne delavske univerze, ki bi kot organi sindikatov in pod vodstvom odbornikov začele smotrno opravljati to delo.

O tem pa še drugič kaj več.

ministri razpravljali o najvažnejšem vprašanju, zaradi katerega so se tudi sestali — o Nemčiji. Obe strani sta ponovno trdovratno zagovarjali svoja že mnogokrat povedana stališča do nemške mirovne pogodbe. To velja predvsem za načrt o združitvi Nemčije, ki ga je predlagal Molotov; načrt pa, ki ga je predlagal Eden, le vsebuje nekaj manjših koncesij Sovjetski zvezi. (Prej Zahod ni hotel priznati vzhodnonemške vlade, sedaj pa predlaga, da bi ustavni zakoni obeh nemških parlamentov predstavljali temelj zakona o splošnonemških volitvah.) Med razpravo o nemškem vprašanju je prišlo do ostrih spopadov med Molotovom in zahodnimi zunanjimi ministri. Končno je Eden predlagal sporazum: Rusi naj bi se odrekli zahtevi o ustanovitvi skupne nemške vlade iz predstavnikov Vzhodne in Zahodne Nemčije, zahodne velesile pa bi bile pripravljene sprejeti predlog o komisijah, ki bi nadzorovale volitve, v katerih bi bila predstavnika Zahodne in Vzhodne Nemčije ter še en predstavnik neke nevtralne dežele. Na ta kompromisni predlog Molotov sploh ni odgovoril. Končno so sklenili, da bodo razpravo o Nemčiji zaključili. Toda nihče ni dejal, da bodo na tajnih razgovorih prezrli nemško vprašanje. Več kot gotovo je, da bodo pomenki med štirimi očmi posvečeni tudi Nemčiji, saj drugače ne bi zahodni ministri tako hitro pristali na zaključek razprave o združitvi Nemčije. Med javnimi razgovori so se vsi štirje ukvarjali le z mislijo, kako bi čimveč zahtevali, da bi bilo vsako malenkostno popuščanje videti kar se da veliko in da bi z vsakim popuščanjem pridobili nekaj ugleda v svetovni javnosti.

Z gotovostjo lahko trdimo, da bo nadaljnje razpravljanje o Nemčiji odvisno od uspehov tajnih razgovorov o splošnih svetovnih vprašanjih. Isto lahko trdimo tudi za razpravo o avstrijski mirovni pogodbi. Molotov nikdar ne bo veliko popustil (niti pri nemškem niti pri avstrijskem in drugih spornih vprašanjih), če ne bo pridobil od zahodnih velesil vsaj nekaj koncesij. To pa se lahko zgodi le na tajnih razgovorih, zakaj velesile vedo, da bi jih ves svet obsodil, če bi zvedel, da so si za hrbtom Organizacije združenih narodov ponovno razdelile področja vpliva. In vendar bo ves svet to prej ali slej zvedel.

Ni nujno, da bi se zgodovina vedno ponavljala, toda velikokrat se lahko ponovi. Nikjer ni zapisano, da mora biti Berlin podoben Münchenu, Jalti ali Teheranu. Toda Berlin že postaja podoben tem žalostnim imenom v svetovni zgodovini. Nikakor ne moremo prezreti dejstva (in napak bi bilo, če ga bi), da se v Berlinu dogaja nekaj javnega in nekaj tajnega. Javni propagandistični govori, polni nesmiselnih besed in obdolžitev, pri katerih sodeluje veliko in raznolikih predstavnikov te in one strani ter tajni, tihi razgovori med štirimi očmi, za zaklenjenimi vrati, pri katerih sodelujejo le ministri z najbolj zaupljivimi pomočniki. Na teh tajnih razgovorih pa rešujejo ali vsaj poskušajo reševati najvažnejša današnja mednarodna vprašanja, ki bi jih morale reševati vse države v Organizaciji združenih narodov.

Ko prebiramo Churchillove vojne spomine, nehote primerjamo večerje in kosila v Teheranu in na Jalti z večerjami, ki jih prirejajo zunanji ministri v Berlinu. Ni nujno, da se zgodovina ponavlja, toda vendarle se... Ali niso berlinske večerje sumljivo podobne onim v Teheranu ali na Jalti? Le zakaj je Dulles toliko časa odlašal z večerjo v čast Molotovu in jo priredil šele, ko je javna razprava o Nemčiji zašla v slepo ulico? Celo pristaši slučajnosti so morali priznati, da Molotov ni dobil povabila na večerjo slučajno prav v teh dneh.

Zanimivo pa je, da se obe stranki zelo trudita prikriti pred svetom namene o »gentlemanskem sporazumu« med štirimi očmi. Predstavniki zahodnih velesil in tudi ruski diplomatje veliko govore o pomenu Organizacije združenih narodov in obtožujejo drug drugega, da hoče spodkopati to mednarodno organizacijo.

Ob koncu januarja je ameriški predstavnik na neki tiskovni konferenci izjavil: »Sprejeti sovjetska stališča o vlogi velikih sil, bi pomenilo uničiti... Organizacijo združenih narodov, v kateri je včlanjeno 60 držav in postaviti na njeno mesto drugo organizacijo združenih narodov, v kateri bi bilo le pet članov — pet velesil«.

Toda Dulles je kljub temu predlagal, naj bi o sovjetskem stališču do vloge velesil razpravljali na tajnem sestanku. In tudi drugi zunanji ministri so s strinjali s tem predlogom. Če resnično nasprotujejo sovjetskim težnjam po nadvladi velikih sil na svetu, bi to lahko javno povedali. Zakaj je potem potreben tajni sestanek?

Čeprav mnogi znaki kažejo, da se na berlinskih tajnih zasedanjih dogaja nekaj podobnega Jalti, Teheranu in drugim imperialističnim delitvam sveta, vendar še ne moremo trditi, da se bo iz Berlina izcimila nova razdelitev interesnih področij med štirimi velesilami. Če pa se bo kaj takega dogodilo, če se bo berlinska konferenca spremenila v sod smodnika pod zgradbo Združenih narodov in svetovnega miru, potem moramo velesilam že vnaprej odločno povedati, naj računajo na ogorčen odpor milijonov miroljubnih in naprednih ljudi sveta.

KAJ NAM OBETA

LETOŠNJI DRUŽBENI PLAN

Odbora za gospodarstvo Zveznega zbora in Zbora proizvajalcev že razpravljata o načrtu letošnjega družbenega plana. Predlog družbenega plana je dokaj zajetna knjiga, saj šteje 77 strani. Predlog je razdeljen na tri dele. V prvem delu je razložen družbeni plan za leto 1954, v drugem delu so razloženi novi ekonomski inštrumenti (obresti na osnovna in obratna sredstva, načini kreditiranja itd.), v tretjem delu pa vidimo, koliko sredstev bo dobila Federacija in zakaj bodo ta sredstva potrošena. Podrobnejše obrazložitve so še v treh prilogah. Prelistajmo nekatere strani in poglejmo, kaj vse nam obeta letošnji družbeni plan.

Kolikšna bo vrednost družbenega proizvoda in kolikšen bo narodni dohodek

Po predlogu družbenega plana FLRJ za leto 1954 bo znašala vrednost družbenega proizvoda 1 bilijon 11 milijard in 887 milijonov dinarjev. Lani pa je znašala vrednost skupnega družbenega proizvoda 972 milijard, 799 milijonov dinarjev, ali za 10 % več kakor leta 1952. Vrednost narodnega dohodka pa bo predvidoma znašala 878 milijard 299 milijonov dinarjev.

Industrijska proizvodnja bo porasla za 17 %

Naraščanje vrednosti družbenega proizvoda in s tem narodnega dohodka je odvisna predvsem od porasta industrijske proizvodnje. Industrijska proizvodnja bo letos narasla, ker bodo začele obratovati nove tovarne, hidrocentrale in druga podjetja. Seveda pa predvideva družbeni plan, da bo treba obstoječa industrijska podjetja še bolj racionalno izkoriščati, ker bo le tako pričakovani porast industrijske proizvodnje izpolnjen. Industrijska proizvodnja bo porasla v primerjavi z lanskim letom za 17 %.

Nove tovarne, hidrocentrale, izpopolnjeni obrati

V predlogu letošnjega družbenega plana je našteto, da bo začelo obratovati 42 novih industrijskih podjetij, oziroma da bodo v nekaterih industrijskih podjetjih začeli obratovati novi oddelki, v hidrocentralah pa novi agregati. Tako bo v ljudski republiki Bosni in Hercegovini začelo obratovati 14, v Srbiji pa 12 novih podjetij. V Zenici bo na primer letos začela obratovati nova koksarna, ki bo letno proizvedla 450 ton koksa. Tu bosta začeli obratovati tudi dve visoki peči s skupno zmogljivostjo 400.000 ton surovega železa in Simens-Martinova peč z zmogljivostjo 90.000 ton jekla letno. V Sloveniji bo začela med drugimi obratovati tovarna glinice in aluminija v Kidričevem in nova visoka peč v železarni Štore. V Srbiji bodo spustili v pogon valjarno bakra s Sevojnem, v Svetozarevu tovarno kablov, v ljudski republiki Makedoniji, v Skoplju, pa tovarno votlega in tehničnega stekla itd.

Skratka obratovati bo začela vrsta podjetij, v katere smo doslej vlagali investicijska sredstva, sedaj pa se bodo s povečano industrijsko zmogljivostjo ta sredstva obrestovala.

Družbeni plan predvideva, da bo proizvodnja najbolj porasla v črni metalurgiji (za 51 %), v proizvodnji nafte za 30 %, v elektro industriji za 33 %, v proizvodnji nekovin za 26 %, v tobačni industriji za 23 % itd.

V industriji bo zaposlenih 42 tisoč novih delavcev in uslužbencev

V podjetjih, ki bodo začela letos obratovati, ali tam, kjer se bo zmogljivost povečala z razširitvijo in modernizacijo obratov, bo našlo zaposlitev 42.000 novih delavcev in uslužbencev. Povečana zmogljivost industrije pa bo vplivala na čimvečjo zaposlitev v ostalih panogah gospodarstva. Tako se predvideva, da bo gradbeništvo zaposlilo novih 5000 delavcev.

Inštitut za proučevanje storilnosti dela računa, da bo zaradi porasta industrijske proizvodnje in večjega števila zaposlenih delavcev narasla storilnost dela za 10 %.

Obeta se znižanje cen industrijskih proizvodov

Predlog družbenega plana obeta, da se bodo cene industrijskih proizvodov znižale. Cene naj bi se znižale približno do 10 %. Na znižanje cen bodo vplivale tele stvari: v nekaterih panogah se bo bistveno spremenil obseg proizvodnje (elektroindustrija, nekovine, strojna in kovinska industrija, tekstilna industrija). Z obratovanjem novih industrijskih objektov bo namreč porasla proizvodnja, potrošnja pa bo ostala približno na isti ravni. Proizvodnja industrijskega blaga za osebno potrošnjo bo na primer porasla za 20 %. Sklad plač pa bo porastel za 6 % (za 4 % bo porastel zaradi povečanega števila zaposlenih, za 2 % pa bodo porasli povprečni zaslužki). V nekaterih panogah (strojna industrija, elektroindustrija itd.) so z ukinitvijo stopenj akumulacij in skladov zmanjšane družbene obveznosti, kar bo tudi vplivalo na nižjo raven cen proizvodov. V tekstilni industriji deloma pa tudi v nekaterih drugih panogah (električni energiji, steklu, premogu) so že v drugi polovici preteklega leta začele padati cene blagu, proizvodnja pa bo še nadalje naraščala, kar bo vsekakor vplivalo na znižanje cen.

Postavili smo bazično industrijo, ki že izdeluje stroje za kmetijstvo. — Eden izmed številnih oddelkov tovarne motorjev v Rakovici, kjer izdelujejo traktorje

Vsi ukrepi in inštrumenti družbenega plana temeljijo na nižji ravni cen. Znižanje cen je torej odvisno od doslednega uresničevanja vseh teh ukrepov.

Politika splošnega znižanja cen (cene se bodo seveda postopoma zniževale) bo ugodno vplivala na splošni razvoj gospodarstva. Podjetja bodo morala namreč še bolj paziti na znižanje proizvodnih stroškov, vnovčevanje proizvodov, kakovost in pestrost izdelkov.

Država bo določala cene samo tistim proizvodom, kjer imajo proizvajalci monopolni položaj, n. pr. cene bakru, naftinim derivatom, staremu železu, tobačnim proizvodom, olju, sladkorju, masti, soli in hranilom. Ker bo država določala cene teh proizvodov, bo preprečevala monopolistično navijanje cen in zavarovala življenjsko raven potrošnikov. Republiški organi bodo določali cene električne energije.

Cene poljedelskih proizvodov se ne bodo bistveno spremenile

Proizvodnja kmetijskih pridelkov je še vedno manjša od potrošnje. Da bo zagotovljena redna prehrana do nove žetve, da bomo ustvarili potrebne tromesečne rezerve in da bo preprečeno dviganje cen, je v načrtu, da bo država tudi letošnje leto uvozila žito in mast. Predlog družbenega plana predvideva, da bomo letos uvozili 740.000 ton pšenice in 2100 vagonov masti. Z uvozom žita in masti bo država preprečila večje nihanje cen kmetijskih proizvodov. Zato predvideva družbeni plan, da v cenah poljedelskih proizvodov ne bo bistvenih sprememb.

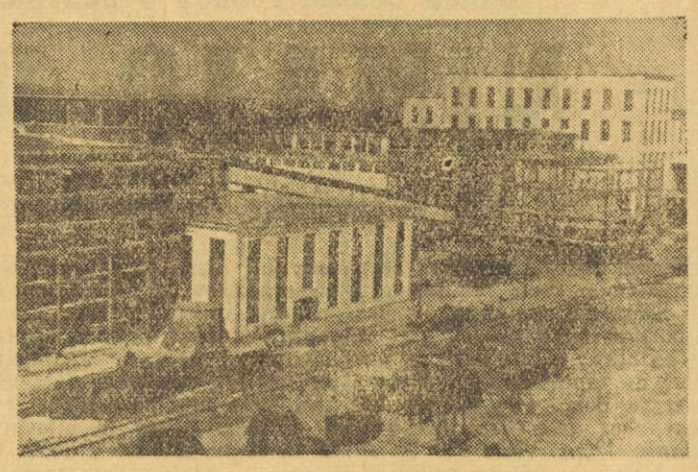

Industrijska graditev naših velikih tovarn se bliža h koncu. Gradbeni odri se umikajo. V velikih dvoranah pa bodo zabrneli stroji. (Del tovarne aluminija in glinice v Kidričevem, ko je bila še v največjem tempu gradnje. Letos bo tovarna proizvedla že prve tone aluminija in glinice)

Po zasedanju Zvezne Ljudske skupščine

Kako smo gospodarili doslej in kaj lahko pričakujemo

Družbeni razvoj zadnjih štirih let pri nas, ki ga je tovariš Tito podrobneje razčlenil na zadnjem zasedanju zvezne Ljudske skupščine (deloma smo o tem pisali že v zadnji številki našega lista), je bil nedvomno pogojen z vzporedno rastjo proizvajalnih sil vsega našega gospodarstva. Temu, gospodarskemu razvoju je posvečen del poročila tovariša Tita. Oglejmo si, kako je tovariš Tito ocenil obdobje gospodarskega razvoja, kakšne uspehe smo poželi in kakšna vprašanja se odpirajo pred nami.

Delavsko upravljanje se uveljavlja na vseh gospodarskih področjih

Če na splošno ocenimo prehojeno pot našega gospodarstva, lahko rečemo:

— da smo se neštetokrat prepričali, kako prav smo napravili, ko smo se lotili graditve in dograditve temeljne industrije (velikih tovaren, hidrocentral itd);

— da smo našli izhod iz centralističnega in administrativnega vodenja gospodarstva, ki nam je bilo takoj po vojni neizbežno, ter

— da se vedno bolj uveljavlja delavsko upravljanje na vseh področjih gospodarstva.

1. Naši glavni napori so bili v obdobju zadnjih štirih let usmerjeni v *izpolnitev programa industrializacije dežele*, to je dograditve težke industrije, ki je bila našemu gospodarstvu tako neizbežno potrebna. To je od nas terjala tudi varnost države, kajti zaradi naraščajoče napadalnosti dežel Vzhodne Evrope proti naši domovini smo morali močno pohiteti z graditvijo lastne vojne industrije. Vse to je terjalo od vseh nas velikih naporov in danes lahko rečemo, da smo z uspehi lahko zadovoljni. Pri tem pa smo seveda nujno zanemarjali predelovalno industrijo (ki neposredno proizvaja predmete široke potrošnje), kar bomo morali sedaj nadoknaditi).

Podrla so se pričakovanja vodij vzhodnoevropskih dežela, da nas bodo z gospodarsko blokado prisilili na kolena, prav tako so splahneli upi tistih, ki so mislili, da bo naša država postala privesek Zahoda.

2. Sistem administrativnega in centralističnega upravljanja gospodarstva, ki je rasel vse tja do 1949. leta in ki nam je bil neizbežno nujen, je nosil v sebi vendar precej nevarnosti, kot so: birokratska samovolja, zamenjavanje ekonomskih norm z administrativnimi ukrepi itd. Mi smo se jih zavedali in se trudili, da bi čimprej ustvarili tak gospodarski sistem, ki bi okrepil vlogo proizvajalcev v upravljanju. *Tako se je porodil in rasel naš novi gospodarski sistem*, ki ga letos temeljito izpopolnjujemo.

Seveda pa nekateri obdobje administrativnega vodenja gospodarstva še danes vrednotijo samo po njegovih slabih straneh. To se pravi, enostransko. Povsem pa pozabljajo na to, da smo vprav z administrativnimi posegi v gospodarsko življenje uspeli zbrati ogromno sredstev za izgradnjo težke industrije, da smo uspeli organizirati gospodarstvo in pripraviti pogoje za delavsko samoupravo.

V obdobju zadnjih let je delavsko samoupravljanje preraslo iz prvih delavskih svetov v podjetjih v splošen sistem gospodarskega upravljanja, tako v podjetjih, komuni in v vsej naši skupnosti. V zadnjem času pa si družbeno samoupravljanje resno utira pot tudi na ostala družbena področja, torej ni več omejeno samo na gospodarstvo. Dozorevanje delavskega samoupravljanja pa je seveda odvisno od nadaljnjega porasta naše proizvodnje in dozorevanja nas proizvajalcev.

»Industrializacija, delavsko upravljanje ter uvajanje novega gospodarskega sistema sploh so ustvarjali pogoje za hitrejši razvoj proizvodnje in za večjo storilnost. To pa najzanesljiveje zagotavlja tudi hitrejši dvig življenjske ravni državljanov.« Tako je tovariš Tito ocenil gospodarski razvoj zadnjih nekaj let.

Po delnem zastoju — nagel napredek industrijske proizvodnje

Vprašajmo se, kakšni so neposredni plodovi gospodarskega razvoja zadnjih štirih let!

Takole bi dejali:

— proizvodnja temeljne industrije stalno raste,

— dviga se storilnost dela,

— trg se stabilizira,

— struktura izvoza se iz temelja spreminja v korist izvoza industrijskih izdelkov.

Na dveh področjih pa smo zaostali in to v kmetijstvu ter v predelovalni industriji.

Industrijska proizvodnja se je od 1947. leta gibala takole: 1947 — 100, 1948 — 126, 1949 — 139, 1950 — 141, 1951 — 137 in 1952 — 136.

Medtem ko je opazno padanje industrijske proizvodnje v letih 1951 in 1952, se je proizvodnja lani spet močno dvignila. Bila je za 12 % večja kot leta 1952.

Nekatere proizvodne panoge so v letih 1950 do 1952 tudi v primeri z letom 1949 stalno napredovale. Industrija elektroenergije je na primer proizvajala 1950. leta za 10 % več kot 1949. in 1952. za 24 % več kot 1949. Proizvodnja temeljne industrije je bila 1952. leta za 14 % večja kot 1949.

Nazadovale pa so predelovalna industrija od 100 v letu 1949 na 79, izkoriščanje gozdov na 72, gradbeništvo na 70 ter železniški promet na 87 v letu 1952.

Že na pogled je očitno, kje so vzroki za tako močno upadanje proizvodnje v nekaterih industrijskih panogah. Najprej se spomnimo, da smo prva povojna leta izvažali le proizvode gozdarstva, kmetijstva ter rudarstva, kar pa ima tudi svoje meje. Vmes sta bili tudi dve hudi suši (1950. in 1952. leta), zaradi česar nismo mogli izvažati kmetijskih pridelkov. Razumljivo je torej, da se je zaradi tega tudi izvoz zmanjšal, zlasti surovin za predelovalno industrijo (tekstilno, usnjarsko, gumarsko itd.). Uvažati smo morali predvsem opremo za nove tovarne, ki so bile že sezidane in od katerih je odvisna nadaljnja rast proizvajalnih sil. Ker se stalno povečuje število mestnega prebivalstva, tudi nismo mogli povečati izvoza kmetijskih pridelkov, medtem ko industrija še ni dajala dovolj proizvodov, ki bi jih lahko izvozili. Seveda so se zmanjšanje sečnje, slaba letina in manjša proizvodnja predelovalne industrije poznale tudi v železniškem prometu. Vedeti je tudi treba, da smo morali zaradi gospodarske blokade vzhodnoevropskih držav preusmeriti našo zunanjo trgovino na druga tržišča, kar tudi ni šlo čez noč. Vse to so bili razlogi za delno zmanjšanje celotnega obsega industrijske proizvodnje do lanskega leta, toda istočasno je proizvodnja bazične industrije nenehno naraščala, kar je tudi pripomoglo do oživitve proizvodnje lani, ko smo največje težave že prebredli.

2. V tem obdobju je tudi *storilnost dela močno porasla*. Nedvomno smo precej dosegli pri obvladovanju tehnike in ekonomičnosti proizvodnje. Storilnost pa je porasla že tudi z zmanjšanjem števila neproduktivnih ljudi v podjetjih. Medtem ko je 1949. leta prišlo 30 neproduktivnih na 100 proizvodnih oseb, jih je bilo 1950. leta 29, leta 1952 pa le 20.

3. Od sistema distribuiranja industriji in potrošnikom smo postopoma sproščali trg administrativnih spon, v kmetijstvu smo ukinili obvezni odkup itd. Vse to je imelo za posledico, da se cene na trgu vedno bolj utrjujejo. Januarja 1952. leta so bile cene v drobni prodaji 15 in pokrat višje kot leta 1938, decembra istega leta pa le 11-krat. Sedaj so cene kmetijskih pridelkov približno 13-krat višje kot leta 1938. industrijskih proizvodov pa nekaj manj kot 14-krat.

Vsekakor je slaba letina 1952. leta močno vplivala na porast cen, poleg tega pa je na to vplivalo tudi povečanje sklada plač in socialnih dajatev. Da bi preprečili še hujši porast cen, je bilo treba močneje obdavčiti presežke sklada plač, delno pa tudi zmanjšati socialne dajatve (otroške doklade). S tem sta bila vskladena blagovni in kupni sklad.

4. Vse do lani so bili glavni izvozniki pri nas gozdarstvo, kmetijstvo in rudarstvo. Lani pa se je prvič v zgodovini Jugoslavije *struktura izvoza iz temelja spremenila*. Nove tovarne že obratujejo in smo lani izvažali tekstil, stroje, industrijsko opremo ter elektromaterial. To se jasno odraža tudi v odnosih med vrednostjo in količino izvoženega blaga. Leta 1950 smo izvozili 3.082.000 ton blaga in dobili zanj 45,1 milijard dinarjev, lani pa smo izvozili 2,872.000 ton blaga, zanj pa izkupili 55,8 milijard dinarjev in to kljub temu, da so cene na svetovnem tržišču znatno padle.

S proizvodnjo ključnih objektov bomo v prihodnjih letih lahko pokrili vse potrebe izvoza ter uravnali našo plačilno bilanco s tujino. Izvažali bomo lahko več premoga, brezšivnih cevi, aluminija, cinka, valjanih proizvodov iz bakra in medenine, stekla, kablov, strojev in industrijske opreme, polivinil klorida, celuloze, papirja, vezanih plošč itd. Zmanjšal pa se bo uvoz koksa, jekla, naftinih derivatov itd.

Čaka nas še veliko dela

Zlasti bo treba *pospešiti kmetijsko proizvodnjo*. Gospodarski sistem že sedaj vzpodbuja kmetijske proizvajalce k večji in boljši proizvodnji, precej pa bo pripomogel k temu način obdavčenja po katastru. Še vedno je zasebni kmet največji proizvajalec, istočasno pa tudi potrošnik kmetijskih pridelkov, kar nam povzroča težave v prehrani mestnega prebivalstva.

Opaziti je določeno *enostranost v investiranju*. Zaradi graditve velikih podjetij smo zapostavljali razširjanje obstoječe industrije in gradnjo manjših rentabilnih podjetij. Prenekikrat nismo ob gradnji temeljito izračunali, kolikšna bo proizvodnja, je kraj, kjer gradimo, najprimernejši, v katerem času bo proizvodnja rentabilna itd. Zaradi vsega tega se lahko dogodi, da vložimo denar v podjetje, ki bo šele po dolgi dobi prinašalo plodove.

Marsikatero podjetje še nima *izčrpne gospodarske analize rentabilnosti proizvodnje* in poslovanja. Večkrat si sami tudi ne morejo pomagati, zato bo treba bolj skrbeti za ekonomske fakultete, ekonomske srednje šole, skratka za strokovno izobrazbo naših gospodarskih strokovnjakov.

Vse premalo še izkoriščamo *sodelovanje med posameznimi podjetji*. Marsikje imajo namreč stroje, ki so za proizvodnjo v tej tovarni sicer nujno potrebni, niso pa polno izkoriščeni. S sodelovanjem med podjetji bi lahko proizvajali marsikaj, česar eno samo podjetje ne zmore in še stroji bi bili racionalneje izkoriščeni.

Promet in poštno-telegrafsko ter telefonsko službo bo treba obnoviti ter modernizirati. Urediti bo treba nove ceste, železnice, pristanišča itd., saj si gospodarskega razvoja brez dobrih prometnih zvez ni moči zamišljati.

Trgovina se še ni prilagodila potrebam preskrbe velikih mest in industrijskih središč, zlasti s kmetijskimi pridelki. Manjka še sodobne organizacije, primernih prometnih sredstev, naprav za vskladiščenje, itd., zaradi česar sta na škodi proizvajalec, ki blaga ne more prodati, in potrošnik, ki ga ne dobi.

Zlasti bomo morali *uravnati našo plačilno bilanco s tujino*, to je, da bomo lahko sproti vsako leto z izvozom plačali uvoz. Dokler ne bomo tega uravnali, toliko časa bomo vedno imeli težave v gospodarstvu in dogodilo se bo, da bomo še administrativno posegli vanj, da bi zagotovili odplačilo naših dolgov. To lahko dosežemo le z večjo industrijsko proizvodnjo pa tudi z večjo kmetijsko proizvodnjo, saj moramo še vedno uvažati nekatere prehrambene proizvode.

Lansko, letošnje in prihodnje leto so odločilna leta, ko ustvarjamo pogoje za uravnoteženje plačilne bilance s tujino in tako rešujemo enega izmed najtežjih problemov našega gospodarstva. Letos in v prihodnjih letih bomo morali v glavnem odplačevati posojila, ki smo jih dobili v tujini, kar bo predstavljalo precejšnje breme za vse naše gospodarstvo.

Še so visoki izdatki za družbene sklade. Tudi upravljanje z njimi nosi v sebi še precejšnje ostanke administrativnega upravljanja. Vse to zavira svobodnejši razvoj gospodarstva. Toda že v letošnjem predlogu družbenega plana je napravljen korak k temu, da bi bile krajevne samouprave deležne večjega dela družbenih skladov, v prihodnjih letih pa bodo možnosti za to še večje.

Kaj se nam telos obeta?

Po tem, kar lahko danes presodimo in predvidevamo, bo šel letos gospodarski razvoj s še hitrejšimi koraki naprej.

a) Obetamo si, da bo *večja industrijska proizvodnja* zlasti industrije, ki predeluje in konzervira kmetijske pridelke.

b) Predvideno je *znižanje cen industrijskih izdelkov.*

(Nadaljevanje na 5 strani)

GOSPODARSKE VESTI

Kriza italijanske tekstilne industrije

Italijanska tekstilna industrija bombaža je zaradi visokih cen zašla v težko krizo. Doslej so v predilnicah ustavili delo na milijonu vreten, v tkalnicah pa na sorazmernem številu statev. Povprečni mesečni izvoz bombažnega prediva pada iz leta v leto: leta 1949—1951: 4,9 milijona liber, leta 1952: 3,9 milijona liber in leta 1953: 2,3 milijona liber. V predilnicah in tkalnicah zmanjšujejo proizvodnjo in odpuščajo delavce, tovarnarji pa zahtevajo pri vladi denarno podporo, da bi zadržali nadaljnje padanje izvoza.

Nova tovarna v Zaječaru

V Zaječaru je začela ob pričetku letošnjega leta obratovati nova tovarna za predelavo sadja in povrtnine. Proizvajala bo predvsem paradižnikov koncentrat, sadne sirupe, več vrst džemov itd. Tovarno so opremili z najsodobnejšimi stroji in bo že letos predelala okrog 500 ton raznega sadja in povrtnine.

Tovarna za elektroporcelan v Arandjelovcu pričela obratovati

V drugi polovici januarja je pričela poizkusno obratovati tovarna za elektroporcelan v Bukoviku pri Arandjelovcu. Poskusna proizvodnja bo trajala pet do šest mesecev. Letna zmogljivost te tovarne bo 4700 ton različnih proizvodov. S tem bo krila vse domače potrebe, z izvozom svojih izdelkov pa se bo lahko tudi uspešno uveljavila v tujini. Tovarno so gradili štiri leta. Prostor, ki ga zavzemajo njene stavbe, obsega nad 28.000 kv. metrov. Opremljena je z najsodobnejšimi stroji in ostalimi tovarniškimi napravami.

Nova pomorska zveza: Trst—Reka—Pirej

Pred dnevi je ladja »Lastovo« prvič odplula iz reškega pristanišča na novo mednarodno potniško-tovorno progo Trst—Reka—Pirej. V tujini je bilo veliko zanimanje za to potovanje, saj so bile vse kabine na ladji razprodane. Izmenoma bo plul na tej progi tudi naš parnik »Istra«.

Pomorska proga Trst—Reka—Pirej je tretja mednarodna proga Jadranske linijske plovbe. Ta prometna zveza bo veliko prispevala k hitrejši izmenjavi blaga med Grčijo in Jugoslavijo.

Vojvodina izvaža trsje

Že novembra so pričeli sekati v Vojvodini trsje, ki ga zdaj pripravljajo za izvoz. Prodali ga bodo v Švico, na Švedsko, v Zahodno Nemčijo, Avstrijo in dežele Bližnjega vzhoda. Trsje bodo pričeli izvažati že spomladi in sicer s tovornimi ladjami po Donavi. Pričakujejo, da bodo letos prodali v tujino okrog 300.000 snopov trsja.

Izdelki jeseniške železarne se uveljavljajo v svetu

Lani so jeseniški železarji precej izboljšali storilnost dela in kakovost izdelkov. Svoje proizvode so z uspehom prodajali doma in tudi v tujini. Cevi, žičnike, pohištvene vzmeti, žeblje in elektrode so izvažali na Bližnji in Daljni vzhod, v Turčijo, Egipt, Abesinijo, Izrael, Arabijo, Perzijo, Indijo in Burmo. Iz teh dežel prihaja tudi letos vedno več novih naročil. Toliko jih je, da so za dva in pol krat presegla zmogljivost železarne. Inozemski kupci so s kakovostjo naših izdelkov zelo zadovoljni. Lani je prodala jeseniška železarna v tujino za več kot 345 milijonov dinarjev svojih proizvodov.

Regulacija istrskih rek

Pred kratkim so dokončali načrte za regulacijo reke Raše in Mirne v Istri. Po načrtih bodo potrebovali za regulacijska dela okrog 221 milijonov din.

Jugoslovansko-abesinska trgovska družba

V skladu s sporazumom o ekonomsko-trgovinskem sodelovanju, ki sta ga lani sklenili Jugoslavija in Abesinija, je bila pred nedavnim ustanovljena v Adis Abebi mešana jugoslovansko-abesinska družba, ki se bo pečala z uvozom blaga. Družba je že pričela poslovati. Za sedaj se ukvarja največ s prometom tekstilnega blaga, obutve in drugih izdelkov za široko potrošnjo.

OBČUTNA GOSPODARSKA ŠKODA ZARADI POMANJKANJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Zakaj ni elektrike?

Morda se bo komu zdelo to vprašanje odveč. Saj je v vseh časopisih že toliko pisalo o tem! Številke, ki so jih naši listi objavili, so pač lahko vsakemu ponazorile veliko škodo, ki je nastala zaradi pomanjkanja električne energije. Nevšečnosti pa občuti tudi vsak potrošnik na svoji koži, kadar zvečer ob določeni uri zmanjka elektrike v hiši ali pa kadar na primer obsedi v temni kinodvorani in je prisiljen bolj ali manj potrpežljivo čakati na nadaljevanje predstave.

Vse to so pa seveda malenkosti, če pomislimo, kakšno škodo povzroča pomanjkanje elektrike našemu gospodarstvu. V Litostroju so imeli na primer zadnji teden januarja 41 milijonov dinarjev izgube. Pomanjkanje elektrike je najbolj občutno v jeklolivarni. Približno 40 delavcev je bilo prisiljenih izkoristiti letni dopust, popoldansko izmeno pa je podjetje sploh ukinilo. Podobno je tudi v drugih tovarnah po vsej Sloveniji. Jeseniška železarna je v januarju dosegla le 78,4% mesečnega plana. Izdelala je približno 15.000 ton jekla in železa manj, kot bi morala in je zato imela 543.745.000 dinarjev izgube.

Ena sama kilovatna ura, ki je elektrane ne dobavijo industriji, prinaša našemu gospodarstvu nič manj kot 230 dinarjev izgube. Sedaj pa kar računajmo! V prejšnjem mesecu so namreč dobile tovarne v Sloveniji približno za 14,5 milijona kilovatnih ur premalo električnega toka. Škoda se suče torej okoli 3 milijard dinarjev, kar se seveda občutno pozna pri narodnem dohodku.

Zakaj vse to? Premalo vode, kot na splošno mislimo, ni edini vzrok teh težav. Strokovnjaki pravijo, da je v našem elektroenergetskem sistemu občutna vrzel: pomanjkanje akumulacijskih elektrarn, ki bi imele tolikšno zalogo vode, da bi laže prebredli krizo v »sušnih« zimskih mesecih. K letošnji stiski z elektriko je pa po svoje pripomoglo tudi to, da se je v hidroelektrarni Vuzenica zakasnil pričetek obratovanja in da naše termoelektrarne niso imele dovolj velike zaloge premoga.

Elektrarne v Sloveniji proizvajajo sedaj približno eno milijardo kilovatnih ur letno. Čeprav smo zgradili že veliko novih central, je potrošnja električne energije rasla dosti hitreje, posebno v zadnjih letih. Kot kaže, bodo potrebe do leta 1960 še vse večje in večje (elektrifikacija železniških prog, nove tovarne — zlasti tovarna aluminija v Kidričevem, z dvigom življenjske ravni pa tudi zasebna potrošnja), tako da bomo morali do takrat doseči letno proizvodnjo 2,5 milijarde kWh.

Da ne bo več podobnih težav kot letos, je treba pričeti takoj graditi vsaj dve novi akumulacijski elektrarni. Predlagali so že eno na Bohinjskem jezeru, drugo pa na Lobnici na Pohorju. Za kasneje pa imajo strokovnjaki v načrtu še dve: Planina pri Postojni in Idrijca. Že čez dve leti se bo sicer moč naših elektrarn precej povečala, ker bodo pričeli obratovati tudi novi agregati v Medvodah, Vuzenici in drugod. Vendar pa vse to še ne bo dovolj, saj bo samo nova tovarna v Kidričevem, ki bo največji potrošnik električne energije, potrebovala vsako leto nad 620 milijonov kilovatnih ur. Zaradi pomanjkljivosti v našem elektroenergetskem sistemu bo morala prvo leto obratovati le s tretjinsko zmogljivostjo (5000 ton aluminija letno). Proces dela v tej tovarni je namreč tak, da bi tudi najmanjša prekinitev toka povzročila ogromno škodo in zavrla delo za več tednov.

Sedanja kriza v preskrbi z električno energijo in velike gospodarske izgube, ki jih povzroča, nas opominjajo, da moramo takoj ukrepati, sicer bo škoda v prihodnjih letih še večja. Razen tega, da pričnemo nemudoma graditi akumulacijske centrale, je treba tudi našim termoelektrarnam priskrbeti zadostne zaloge premoga za zimo. Letos namreč kljub pomanjkanju električne energije niso obratovale s polno zmogljivostjo, ker niso imele dovolj premoga.

Letos je tudi naše glavno mesto Beograd temeljito zametlo. — Beograjčani čistijo ulice

UGODNOSTI ZA DOPUST ZOPET PODALJŠANE

Popusti veljajo do 1. marca

Dnevniki so objavili vest Zveznega sekretariata za posle narodnega gospodarstva, da so ugodnosti za dopuste zopet podaljšane do 1. marca. Delavci in uslužbenci lahko izkoristijo 60-odstoten popust v tistih planinskih, kopaliških in primorsko turističnih krajih, ki so jih za to določili republiški sekretariati za gospodarstvo.

Tokrat - razgovor z zaupniki

Skoraj ne mine dan, da ne bi v uredništvu dobili nekaj deset pisem, s katerimi se oglašajo novi zaupniki našega lista, ki so jih delavski tovariši izvolili na letošnjih občnih zborih.

Nekateri izmed zaupnikov se samo javijo, drugi nas prosijo nasvetov, tretji predlagajo, da bi sklicali posvetovanje zaupnikov in podobno. Mi jim pismeno odgovarjamo, svetujemo in tudi o posvetovanju razmišljamo. Mimogrede ne bodi odveč, če vse skupaj opozorimo na pismo, ki ga je naš list poslal vsem izvršnim odborom podružnic lanskega oktobra in v katerem smo podrobno opisali pobude za delo zaupnikov. Ne bo odveč, če si zaupniki to pismo prebero. Sicer pa smo vedno veseli, kadar se nam kdo izmed zaupnikov javi in radi mu odpišemo. Res, prav radi.

Med pismi, ki smo jih ta teden prejeli od naših novih zaupnikov, smo dobili tudi pismo tovariša Hinka Šerca iz Batulj — zaposlen je namreč v tamošnji kovačiji. Pa pokramljajmo malo ob tem pismu! Ste za to? No seveda! Saj je dobro in prav, da se včasih malo porazgovorimo.

Zakaj smo izbrali ravno pismo tovariša Šerca, bo marsikdo mislil! No, pa pojasnimo! Odgovor je zelo enostaven. Zdi se nam, da je tovariš Šerc izredno dobro razumel vlogo zaupnika. Vsaj tak vtis pušča njegovo pismo.

Sedaj pa tudi vas zanima to pismo. Seveda, najbolje bi bilo, če bi ga kar v celoti ponatisnili. Toda... Da, sedaj pa pride tisti nesrečni novinarski »toda«, ki mu slede škarje in črtanje in ne vem kaj še. Pismo obsega skoraj polne štiri gosto tipkane strani. Predolgo je. Zato se bomo morali zadovoljiti s tem, da preberemo skupaj samo nekatere odlomke, drugo bomo pa objavili v obliki samostojnega članka.

Pismo tovariša Šerca je sestavljeno iz dveh delov. V prvem delu nam sporoča, kako je z razširjanjem in plačevanjem lista, v drugem delu pa poroča o občnem zboru batujskih kovačev.

Preberimo, kaj nam sporoča v prvem delu pisma. Takole piše med drugim:

»Na občnem zboru podružnice so me izvolili za zaupnika »Delavske enotnosti«. To dolžnost rade volje prevzamem. Da bi lahko svojo dolžnost v redu izvrševal, vas vljudno prosim, da mi takoj po prejemu tega dopisa dostavite seznam, iz katerega bo razvidno, koliko člani naše podružnice dolgujejo na naročnini za preteklo leto. Ko prejmem te podatke, bom skušal takoj urediti dolg (v kolikor obstoji) ter nakazal zaostali znesek, Obenem vam bom tudi nakazal naročnino za prvo polletje letošnjega leta. Upam, da bo število naročnikov ostalo neizpremenjeno. (Izmed 56 zaposlenih v podjetju je na »Delavsko enotnost« naročenih 51, kar mislim, da je pohvale vredno. Tak vtis sem dobil na občnem zboru, kjer se je tudi govorilo o našem delavskem listu. Člani so sedaj z listom zadovoljni, ker je vsebinsko dosti boljši, kakor je bil poprej. Upamo, da bo list tudi v prihodnje dober, odnosno ostal vsebinsko na tej višini, če ne bo še boljši. Seveda bomo morali tudi mi ostali k temu nekaj prispevati; to je s članki ter s pridobivanjem novih naročnikov. Če bomo vsi složni, potem upamo, da bodemo naš cilj tudi dosegli.«

V drugem delu pisma tovariš Šerc preprosto opisuje stvari, o katerih so razpravljali na letošnjem občnem zboru. O tem se boste lahko prepričali v članku, ki ga bomo objavili v prihodnji številki (zaradi stiske s prostorom).

Takole, brez kakega posebnega podučevanja, smo si ustvarili sliko o delu zaupnika našega delavskega glasila: Zbira naročnike, od časa do časa se z njimi porazgovori o vsebini lista in nam sporoči želje ter pripombe. Kdaj pa kdaj naročnike malo podreza, da poravnajo naročnino in pridno dopisuje v list.

In tako je stvar začel naš tovariš Šerc (seveda tudi številni drugi zaupniki) in zato smo se kar ob njegovem pismu porazgovorili o delu zaupnikov.

Res, čim več nas bo, ki bomo skrbeli in delali za naše delavsko glasilo, tem boljše bo. In to je delo, ki ga je vredno opravljati, saj rodi silno bogate plodove.

Uredništvo

O TEŽAVAH, V KATERE SO ZAŠLA ČASOPISNA IN ZALOŽNIŠKA PODJETJA

S cenami ne smemo navzgor

Tiskarske storitve in cene papirja so previsoke. — Modernizirati bo treba tiskarne in oskrbeti dotacije za uravnovešenje cen papirja

Časopisi in knjige so predragi. To nenormalno in škodljivo stanje čutijo že nekaj let, predvsem pa zadnji čas, vsi bralci. Časopisna in založniška podjetja pa knjig in časopisov ne morejo poceniti. Skupno s tiskarskimi podjetji smo prišli časopisni in založniški delavci v tako gospodarsko zagato, da si iz nje sami ne moremo več pomagati. Vse težave okrog cen časopisov in knjig so združene v tehle dveh stvareh:

Tiskarske storitve so predrage. Toda tega niso krivi tiskarski delavci, temveč okoliščine, v katerih delajo. Njihov strojni park je izrabljen in zastarel, črkovni material je izrabljen. Vse to nenehno dviga stroške tiskarskih storitev, zmanjšuje zmogljivost tiskarn in slabi kakovost tiskarskih del.

To, kar smo dejali za tiskarske storitve, velja tudi za časopisni in knjižni papir. Tudi ta je predrag. Cena papirja je že na svetovnem trgu zelo visoka, ker je povpraševanje večje od ponudbe. Ko ga uvozimo, ga je treba plačati z devizami, ki jih prodajajo na deviznem obračunskem mestu. Cene deviz se počasi toda vendarle dvigujejo, kar grozi, da bo časopisni papir še dražji.

Današnje cene časopisov in knjig že sedaj predstavljajo tolikšen izdatek v strukturi prejemkov, da kakršnih koli, pa tudi minimalnih povišanih cen bralci ne bi več prenesli. Že dosedanje poviševanje cen časopisov je občutno zmanjšalo naklade. V skladiščih založb pa se kopiči za milijone dinarjev knjig. Zaradi dragih tiskarskih storitev in visokih cen papirja torej nikakor ne kaže več zviševati cen časopisov in ne knjig. Časopisni in založniški tiskarski delavci teh stvari ne morejo sami rešiti. Tu bo morala pomagati javnost z nasveti. O razmerah v časopisnih, založniških in tiskarskih podjetjih in izhodiščih iz teh težav bodo morali razpravljati gospodarski organi in o tem bo kazalo razpravljati tudi v skupščinah.

Izhod iz teh težav, ki so gospodarsko in politično škodljive, bi lahko poiskali na primer v tejle smeri:

Tiskarnam je treba oskrbeti sodobne tiskarske naprave in jih založiti z novim črkovnim materialom. To bo nedvomno vplivalo na pocenitev tiskarskih del, na večjo zmogljivost tiskarn in tudi kakovost dela bo boljša.

Prav tako pa bo treba poceniti papir. Za papir, ki ga potrebujejo časopisi in založniška podjetja, kaže oskrbeti tolikšne dotacije, da se papir ne bi prav nič podražil. Nekateri celo menijo, da bi kazalo določiti enotne prodajne cene roto papirja na notranjem trgu. Te cene naj bi seveda veljale samo za časopisna podjetja. Ostala podjetja, ki potrebujejo roto papir, seveda ne bi mogla uživati teh ugodnosti.

Kakor že rečeno, teh stvari ne morejo rešiti časopisni, založniški in tiskarski delavci sami. Tu bo morala pomagati skupnost.

ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI KAŽE POMAGATI

Zgradimo tovarno za predelavo lesa

Zgornji Savinjski dolini se obetajo težave. Več kot tri četrtine prebivalcev te doline se preživlja z delom v gozdovih, spravilom, prevozom in predelavo lesa v polizdelke. Zaradi znižanja plana sečnje lesa (to je iz splošnih gospodarskih stališč nujno potrebno, če nočemo, da ne bo nastal tu drugi Kras) bo ostalo veliko ljudi brez dela in kruha.

Toda tega ne smemo dopustiti. Veliko žrtev je dala ta dolina za osvoboditev. Veliko lesa smo izvozili odtod za obnovo države. Milijardne vrednosti. Sedaj bi bilo potrebno nekaj sredstev sem vložiti. Graditi je treba nekaj tovaren lahke industrije. Pogoji za to so. Bodisi, da bi v tovarnah izdelovali iz lesa končne izdelke, ali pa bi les kemično predelovali in ga ne bi več toliko izvažali kot surovino. Veliko te dragocene surovine bi še koristneje izrabili, saj segnije v gozdovih nič koliko lesa, veliko pa ga tudi pokurimo. Prevažanje raznih odpadkov se res ne izplača, ker nimamo potrebnih gozdnih cest, ali pa so tiste, kolikor jih je, zelo slabe.

V Zgornji Savinjski dolini so tudi razne rude. Na primer boksit, železna ruda in premog. Nekdaj so tu že odpirali rudnike. Sedaj pa nekateri trdijo, da bi bil prevoz predrag in da se ne izplača odpirati novih rudnikov. To težavo pa bi lahko premagali z dobrimi cestami, ali če bi zgradili nad vse potrebno železnico.

Tudi reka Savinja nima svojega stalnega korita. Savinja in Dreta preplavljata polja v spomladanskih in jesenskih dneh. Tako nastaja seveda velika škoda. Z regulacijo Savinje in Drete bi pridobili mnogo plodne zemlje.

Če o vsem tem razmislimo, potem razumemo nekatere ljudi, ki se vprašujejo: kaj bo z nami?

Gospodarski organi bi torej morali čimprej razmisliti o zaposlitvi delavcev (ki bodo zaradi zmanjšanja sečnje ostali brez dela) in čimprej bi morali to vprašanje tako ali drugače rešiti.

Franc Flere, Nazarje

ZAVODI ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE NIMAJO EVIDENCE ZAVAROVANCEV

Evidenca ali kontrola?

Ko že razpravljamo o ureditvi zavodov za socialno zavarovanje, ne bo odveč, če bi razmislili tudi o tejle zadevi.

Sedaj je tako urejeno, da zavodi za socialno zavarovanje pravzaprav ne vedo, kdo je zavarovan. Gospodarske organizacije namreč plačujejo prispevek za socialno zavarovanje po plačilni listi za vse, ki so pri njih v delovnem razmerju. Zavod ve le za število zavarovancev, nima pa poimenskega seznama, saj mu podjetja ne sporoče, kdaj in koga so sprejeli na delo in koga so odpustili. To velja le za družbena podjetja ter državne urade in ustanove, za zasebne delodajalce pa še vedno velja pravilo, da morajo vse zaposlene sproti prijavljati in odjavljati zavodu za socialno zavarovanje.

Zakaj bi bilo prav, če bi tudi podjetja in ustanove sproti prijavljale in odjavljale člane kolektiva? Sedaj namreč podjetja ter ustanove odločajo o pravicah delavcev in uslužbencev do nekaterih dajatev socialnega zavarovanja. Tisti, ki podjetju ali ustanovi izdaja bolniške listke, bi lahko dal bolniški listek tudi nekomu, ki tam ni zaposlen in bi se lahko zdravil na stroške socialnega zavarovanja, ne da bi zavod vedel, da bolnik ni zavarovan. Prav bi torej bilo, če bi zavod vedel, kdo je zavarovan, saj tudi on upravlja sredstva socialnega zavarovanja, o pravicah pa odločajo v podjetjih in ustanovah, kjer izdajajo bolniške listke. Seveda bi s tem naprtili zavodom prav tako pa tudi podjetjem, uradom in ustanovam precej dela.

Je pa še druga, morda celo pametnejša rešitev. Morda bi se zavodom za socialno zavarovanje bolj splačalo, če bi od časa do časa obiskali podjetja, ustanove, urade itd. in preverili, ali so tisti, ki se tačas zdravijo na račun socialnega zavarovanja, zares tam zaposleni.

Kazalo bi presoditi, katera rešitev bi bila boljša, da ne bi naprtili zavodom in podjetjem ter ustanovam nepotrebno delo.

KO PREBERES »DELAVSKO ENOTNOST«, JO POSODI TUDI SVOJEMU TOVARIŠU!

Razpis

Zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani razpisuje tečaj za ročno pletenje, ki se začne 17. februarja 1954 in bo trajal šest tednov, dvakrat tedensko ob večernih urah. Strokovna pomoč bo individualna. Za začetnice bo posebna skupina.

Vpisovanje in informacije pri Zavodu za napredek gospodinjstva, Ljubljana, Erjavčeva cesta 12, od 7. do 18. ure vsak dan. Učnina za ves tečaj je 600 dinarjev in se vplača pri vpisu ali na tečaju samem, lahko v dveh obrokih.

Kako smo gospodarili doslej

(Nadaljevanje s 4. strani)

c) Lahko bomo dali *več investicijskih kreditov* za potrebe gospodarstva, še posebej za kmetijstvo.

č) *Več sredstev bo ostalo za obnovo obstoječe industrije*, prometa in v drugih gospodarskih panogah.

d) Okrajni ljudski odbori bodo morali čimbolj izkoristiti vse možnosti *za gradnjo stanovanj*, istočasno pa ustvarjati možnosti, da si bodo stanovanjske hiše lahko gradili tudi posamezniki.

e) V prihodnjih letih se lahko nadejamo, da bo tudi *kmetijska proizvodnja stalno rasla*, da bo večji promet in da se bo trg, zlasti trg s kmetijskimi pridelki, ustalil.

f) Izpopolnjevanje gospodarskega sistema bo zagotovilo, da bomo odpravljali ostanke administrativnega vmešavanja v gospodarstvo, hkrati pa *gospodarstvo še bolj sprostili.*

ZAHTEVAJTE KVALITETNE IZDELKE TOVARNE

Industrije pletenin in konfekcije Kranj

S KATERIMI BOSTE OB VSAKEM ČASU ZADOVOLJNI!

IZDELUJEMO VSE VRSTE VRHNIH PLETENIN, TRIKO ROKAVICE IN MOŠKO PERILO

O OSEBNI HIGIENI

Da je snaga pol zdravja, so vedeli že naši očaki. O tem so napisane debele knjige. In vendar — oglejmo si samo nekaj stanovanj, opazujmo ljudi okoli sebe, pa bomo videli, da marsikaj ni v skladu z osnovnimi načeli higiene.

Tokrat se pomenimo na kratko le o osebni snagi oziroma o osebni higieni. Ni dovolj, če se enkrat dnevno temeljito umijemo in posežemo čez dan po milu le tedaj, kadar so videti roke umazane. Za zdravje je potrebno še vse kaj več, zakaj umazanija, ki je leglo različnih bolezni, je lahko tudi neopazna. Pridemo na primer iz stranišča in se ne umijemo rok, ker si jih, vsaj videti je tako, nismo umazali. Pozabljamo, da kali različnih bolezni niso samo v vidni umazaniji, temveč so lahko na straniščni kljuki in na vseh predmetih v tej stanovanjski pritiklini. Če drugega ne, se dotaknemo z golo roko kljuke in ročaja splakovalnega rezervoarja. In že to je dovolj, da prenesemo bacile na roke. Če si jih potem ne umijemo, se utegne zgoditi, da bomo bacile kasneje z jedjo vred pojedli in si okužili prebavno trakovje. Sicer pa je prav, če si roke pred jedjo zmeraj umijemo.

Ker smo že pri higieni rok, omenimo še nohte. Lepo oblikovani in ne predolgi nohti so lepi in dajejo roki svojevrstno privlačnost. Toda za gospodinjo in za delavce in delavke, ki se ne morejo izogniti umazanemu delu, dolgi nohti niso priporočljivi. Umazanija za nohti je leglo bacilov! Ne preostaja nam torej drugega, kakor da si nohte redno čistimo, ali pa jih povsem obstrižemo. Še tako lepa roka vsakogar odbije, če nohti »žalujejo«.

Pri pogostem umivanju rok obstoji nevarnost, da koža razpoka. Če pridejo v te razpoke bacili, nastanejo neljube kožne bolezni, ki jih zlepa ni mogoče pozdraviti. Med zdravljenjem se moremo popolnoma izogniti vodi. To pa je seveda zlasti gospodinjam in delavcem skorajda nemogoče. Kožo obvarujemo razpok, če si roke po umivanju vedno temeljito zbrišemo in nato namažemo z mastno kremo. Najboljša sta borova vazelina in glicerin. Dobra je tudi čista, neslana svinjska mast.

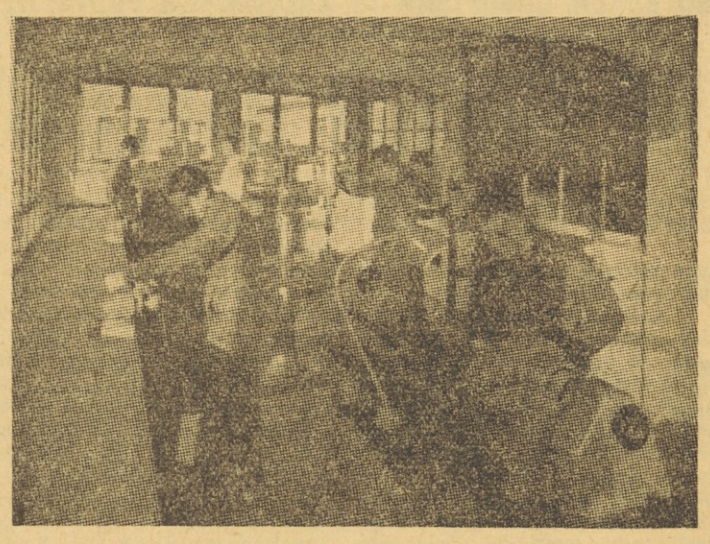

Sodobne industrijske šole imajo tudi vzorne delavnice, kjer se mladina ob praktičnem delu uči za življenje. — Kovinska delavnica šole v Thunu (Zahodna Nemčija).

Preidimo z rok na glavo. Vsekakor bo tu več pripomb za ženske kakor pa moške, to pa zato, ker zahtevajo ženski lasje več nege kakor moški. Če hočemo ohraniti čimdalj lepe in goste lase, moramo negovati lase in lasišče. Nemalokrat srečamo ženske z zanemarjeno trajno ondulacijo. Lasje so brez naravnega leska, podobni sračjemu gnezdu. Ženska se je dala ondulirati zato, da bo lepša. Zaradi svoje malomarnosti je dosegla prav nasprotno. Zanemarjeni nakodrani lasje vsekakor obraz in celoten izgled bolj kazijo, kakor gladki, skrbno počesani lasje. Po urejenosti frizure lahko presodimo človekov smisel za red in urejenost!

Umetno nakodrani lasje zahtevajo posebno nego, zakaj preparati, ki jih uporabljajo frizerji, suhemu lasišču in suhim lasem zelo škodujejo. Poskrbimo, da lasem in lasišču vrnemo maščobo. Za to uporabljamo orehovo olje ali briljantino. Suhega lasišča ne perimo prepogosto, če nočemo, da bomo imeli še več prhljaja. Pri pranju uporabljajmo rumenjak, še bolje pa je, če si vsaj en dan prej vtremo v kožo nekoliko glicerina, pomešanega z limonovim sokom. Če pa imate premastne lase, si od časa do časa zdrgnite lasišče in lase s čistim alkoholom, ki raztaplja maščobo.

Prhljaj povzroča izpadanje las, zato ga kar se le da hitro odpravimo. Izsušeno lasišče je zelo občutljivo, pogosto razpokano, zaradi česar ga je kaj lahko okužiti. Posledice kožnih bolezni na glavi pa je po navadi — plešavost.

Bolezni lasišča pogosto povzroče bacili na nečistem glavniku. Umazan glavnik ni torej le nagnusen, temveč tudi gnezdo bacilov. Glavnik moramo vsaj enkrat tedensko temeljito očistiti bodisi s hladno milnico, še bolj učinkovit pa je salmijak ali bencin.

Lasje bodo dobili naravni lesk, če jih bomo vsaj enkrat dnevno temeljito prečesali z gostim glavnikom ali s krtačo za lase. S ščetkanjem las bomo odstranili tudi prhljaj in s tem preprečili izpadanje las.

Zdravje in telesno počutje je v veliki meri odvisno od zob. Granolomi na primer lahko povzročijo vrsto bolezni, slabi zobje pa, ker hrano površno prežvečimo, bolezni prebavil. Zobovje bo dalj časa zdravo, če ga bomo pravilno negovali. Kakor za umivanje telesa, velja tudi za zobe, da si jih očistimo predvsem zvečer. Ponoči se ostanki hrane v zobovju razkrajajo, in če je zobna sklenina (emajl) razpokana, začne zob naglo gniti. Seveda si zobe umijemo tudi zjutraj, da odstranimo oblogo, ki se je nabrala na njih čez noč. Splaknemo tudi ustno votlino, da naš sogovornik v dopoldanskih urah ne bo v zadregi zaradi neprijetnega zadaha.

Še o higieni nog! Zakaj za nego drugih delov telesa večinoma ljudje bolj skrbe kakor za nego nog. Noge zahtevajo prav toliko nege kakor roke. Poleti jih umijmo večkrat na dan, pozimi pa vsaj dvakrat na teden. Da si jih ne bomo prehladili, uporabljajmo pozimi mlačno vodo. Zlasti naj si noge negujejo tisti, ki se jim potijo. Le-tem svetujem, naj se obrnejo na zdravnika, saj imamo sredstva, ki zmanjšajo potenje, pa vendar organizmu ne škodujejo.

Tako kakor skrbimo za redno menjavanje perila, skrbimo tudi za redno menjavo nogavic. Nesrečneži, ki se jim noge močno potijo, naj v vročih dneh vsaj dvakrat dnevno menjajo nogavice, drugi pa enkrat tedensko.

Kadar prideš z daljšega izleta in te noge pečejo, jih okopaj v mlačni, nekoliko slani vodi. Ko jih temeljito zbrišeš, jih popudraj in položi tako, da bodo skoraj v višini glave. Noge bodo hitro spet spočite in lahke.

Velikim snežnim gmotam se je pridružila tudi strupena košava, ki gre vse do kosti. — Toda Beograjčani so iznajdljivi, takole so se zavarovali pred mrazom

Moder nasvet

Nečak: — Teta, glej, spet en kozmetični nasvet zate!

Teta: — Kje? Pokaži ga.

Nečak: — Tule beri: Kako obvarujemo staro železo pred rjo.

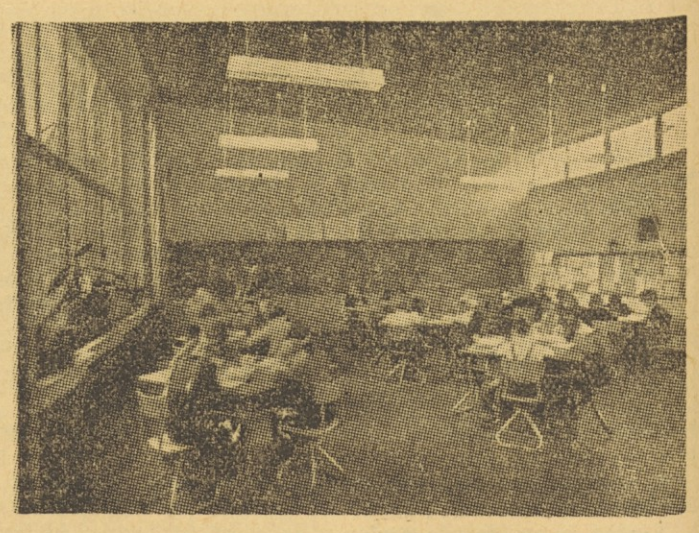

Tak naj bi bil sodoben razred. Učilnica je kvadratne oblike. Mizice in stoli so poljubno razmeščeni v prostorih. Učenci so razdeljeni v skupine, učitelj pa je sredi med njimi. — Šolski razred v Leverkusnu (Zahodna Nemčija).

Od stare k novi šoli

Konec februarja bo v Ljubljani večdnevno posvetovanje arhitektov, pedagogov in zdravnikov o gradnji sodobnih šol. Za ta posvet je dalo pobudo Društvo arhitektov Slovenije, narekovalo pa ga je predvsem sedanje kritično stanje naših šol.

Samo nekaj številk — in zlahka bomo spoznali, da so sedanje razmere za naše prosvetne delavce in mladino vse prej kot ugodne. Po popisu iz leta 1951 je v Sloveniji 1475 šolskih zgradb. Med njimi je 67 % takih, ki so bile zgrajene še pred prvo svetovno vojno. Mnogo šol je v raznih zasilnih poslopjih (barakah, lokalih in podobno), ki niso bila zgrajena z namenom, da bi služila za šole. Takih zgradb je v Sloveniji 352. V drugi svetovni vojni je bilo popolnoma porušenih 105 šol, delno uničenih in poškodovanih pa še veliko več. Do leta 1953 smo obnovili 1165 učilnic, kljub temu pa jih imamo še vedno okrog 1800 manj kot pred vojno. Razen tega je še veliko neprimernih, nehigienskih učilnic. Na primer: v 80 učilnicah mora po ves dan goreti luč, 814 pa je zelo vlažnih. Pa kaj bi še naštevali! Skratka — samo 10 % šol v Sloveniji je takih, da jim ni kaj oporekati (medtem ko je povprečje za vso Jugoslavijo znatno višje — 33,9 %).

Jasno je torej, da se bomo morali zelo potruditi, če hočemo te razmere urediti, obenem pa bo treba preskrbeti tudi potrebna denarna sredstva. Do leta 1960 bo namreč število šoloobveznih otrok neprestano naraščalo. Za gradnjo novih učilnic bi potrebovali približno 18 milijard dinarjev, v najkrajšem času pa že 9 milijard — dve milijardi samo za šolsko leto 1954—1955. Približno četrtino te vsote (od 450 do 500 milijonov) bi po sedanjih proračunih dobili predvsem pasivni kraji in sicer iz republiških fondov, ostalo pa naj bi prispevali okrajni ljudski odbori.

Najbolj pereče stanje je v tistih krajih, ki so bili med vojno težko prizadeti: slovenski del Istre, Bela in Suha krajina ter Primorska. V tolminskem okraju je na primer 83 osnovnih šol. Od teh je le 13 zgrajenih za šolske potrebe, 34 šol pa sploh nima lastnih prostorov. Zato se bo treba najprej pobrigati za te kraje.

Pogled na del poslopja šole v Thunu (Zahodna Nemčija) kjer so tudi delavnice.

Društvo slovenskih arhitektov namerava prirediti tudi razstavo »Od stare k novi šoli«, ki bo — najprej v Ljubljani, pozneje pa tudi v drugih krajih Slovenije — prikazala ves razvoj našega šolstva. V ljubljanskem Zavodu za gluho mladino bo razstavljen tudi »Sodobni razred«, vzorec, kakšne naj bi bile učilnice v modernih šolah. — Strokovnjaki menijo, da je treba pri načrtih za gradnjo šol upoštevati najnovejše tehnične izkušnje; čeprav so zaradi tega investicije pri gradnji nekoliko višje, lahko pozneje objekte ceneje vzdržujemo. (Tako je na primer veliko bolje, če so tla v učilnicah iz gume, ki jo je laže čistiti in vzdrževati kot leseni pod.)

Na posvetovanju bodo razpravljali tudi o osvetljavi šolskih prostorov. Naše učilnice so namreč močno zastarele: po navadi so podolgovate oblike, okna pa imajo le v eni steni. Taka osvetljava ni primerna, tem manj ker že itak veliko otrok boleha na očeh. Sodobni razred naj bi bil osvetljen z obeh strani ali s stropa. Po izkušnjah strokovnjakov v tujini je tak način osvetljave najbolj primeren.

Za posvetovanje slovenskih arhitektov, pedagogov in zdravnikov je precej zanimanja tudi v drugih republikah. Iz Hrvatske bo prišlo na konferenco okrog 200 delegatov. Na povabilo Društva arhitektov bo imel na posvetovanju predavanje tudi ugledni švicarski arhitekt Alfred Roth, ki je predsednik komisije za šolske zgradbe pri Mednarodni zvezi arhitektov in eden najbolj znanih graditeljev sodobnih šolskih poslopij.

MORDA ŠE NISI VEDEL

Akumulatorska baterija ki jo reguliramo po letnih dobah

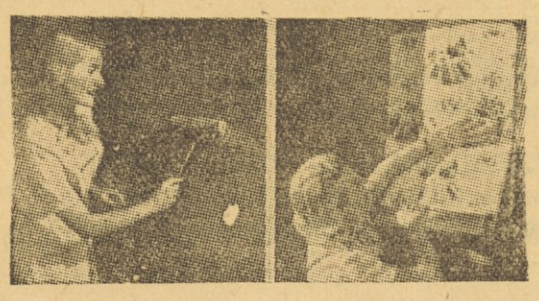

Tega izuma bodo avtomobilisti zelo veseli, saj jim na zimo ne bo treba akumulatorja demontirati. Obrnili bodo samo majhen gumb nad vsakim elementom in stvar bo opravljena. Gumb namreč zapira in odpira majhno odprtinico za zrak ter s tem regulira količino vode v elementih: poleti več, pozimi manj.

S tričeljustno glavo stružnice lahko stisnemo štirioglat del

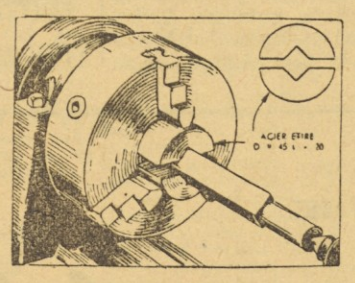

Kadar moramo v čeljusti stružnice pritrditi kak štirioglat del, razpolagamo pa le z glavo s tremi čeljustmi, si pomagamo z dvodelnim prstanom. Prstan mora imeti v sredini štirioglato odprtino. Da bi bil prijem zanesljiv, se ravnajmo po pravilu, da mora imeti prstan približno dvakratni premer štirioglatega kosa.

Nov način tapeciranja sten

Če nanesemo lepilo na zid namesto na papir, porabimo pri tapeciranju mnogo manj časa in napravimo manj škode. Iznašli so namreč lepilo, ki ga lahko namažemo na zid z navadnim valjarčkom. Ko zid namažemo, vzamemo v roke svitek okrasnega papirja, ga odrežemo na primerno dolžino, nato pa samo pritisnemo ob zid. Prednost tega načina je še tale: kadar bomo hoteli papir odstraniti, ga bomo le ovlažili in zlahka se bo odluščil.

Nove prenosne varilne klešče

Takle model prenosnih varilnih klešč lahko serijsko izdelujemo. Transformator ima vdelan in se sam hladi. Za varjenje manjših delov so izdelali poseben podstavek, zaradi česar lahko delamo s kleščami kot s stabilnim strojem.

Je še drugi tip varilnih klešč. Pri tem sta elektrodi na isti strani kot deli za varjenje. Z njimi lahko varimo tanke površine po sistemu »dvojne točke«.

Pastelnemu svinčniku se je izrabila konica...

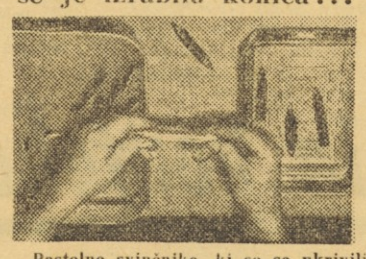

Pastelne svinčnike, ki so se ukrivili in otopeli, je treba od časa do časa spraviti v red. Skleda tople in skleda mrzle vode sta edini stvari, ki sta nam potrebni. Svinčnike zmehčamo v topli vodi, jih zravnamo in ošilimo še, ko so mehki, nato pa jih položimo v mrzlo vodo, da otrde.

Segrevanje varilne svetilke pri hudem vetru

Pri hudem vetru je varilno svetilko zelo težko segreti, saj veter ugasne plamen v skledici. To neprijetnost odpravimo tako, da si napravimo stenj iz »gosenice« za čiščenje pip. Tega zvijemo v skledico ter ga prepojimo z alkoholom ali bencinom, s čimer pač grejemo.

Obnavljanje starih sirkovih metel

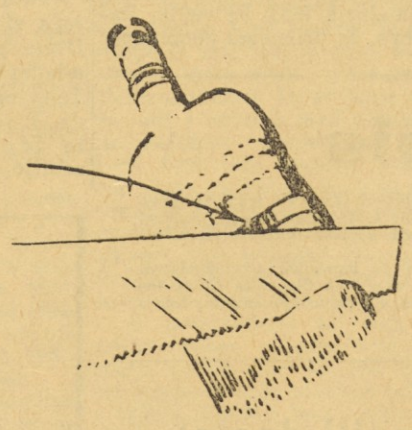

Stare sirkove metle ne smemo še zavreči, saj jo še lahko uporabimo. To napravimo tako, da namočimo metlo v vodi ovijemo sirk z gumijastim pasom ter jo nato postavimo v hladilnik, dokler voda ne zmrzne. Metlo potem lahko obrežemo.

Kako odstranimo »parne zapore«?

Bencinski vodi začno včasih pri motornih vozilih kar na lepem »sabotirati«. Ne propuščajo goriva. Kaj se je zgodilo? V vodih se včasih napravijo žepi, polni bencinskih par. Ta pojav, ki ga poznamo pod imenom »vapor-lock« (parna zapora), nastane zaradi previsoke temperature v nekaterih delih voda. Eden izmed načinov, da bi ta pojav odstranili, je tale: cevi obložimo s cementom iz azbestnega prahu, kakršnega uporabljamo pri toplovodnih napeljavah. Na ta način zaščitimo tista mesta v vodih, ki se največkrat segrejejo. Cementno prevleko napravimo tako kot zdravnik, kadar dá ud v mavec. Nanesemo jo na gazo in z njo ovijemo vod. Kadar bi hoteli prevleko odstraniti, jo razrežemo s škarjami.

Priročen grelec za vodo — nad parnim kotlom

To napravo lahko namestimo nad vsak kotel. Če na primer poleti potrebujemo toplo vodo, nočemo pa vključiti centralne kurjave, tedaj s to napravo preprečimo, da bi se topel zrak širil po ceveh. To delo opravljajo posebni bakreni navoji s krilci. Po teh zavojih kroži voda. Sredobežen ventilator usmerja topel zrak z rešetke proti zavojem. Ta naprava lahko služi pozimi za gretje še enega radiatorja.

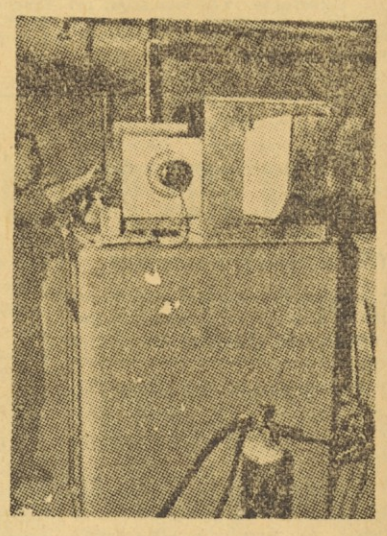

Prešeren bo vedno živel v nas

Živé naj vsi narodi,
ki hrepené dočakat' dan,
ko, koder sonce hodi,
prepir iz svéta bo pregnan . .

Ni človeka na Slovenskem, ki bi že od mladih nog ne poznal pesmi Franceta Prešerna. V času, ko še okorno sučeš pero in komaj dojemaš svet okoli sebe, spoznaš že Črtomira, Prešernovega junaka, ki se bori proti potujčevalcem, in ti Krst pri Savici ali Uvod h Krstu vzbujata domovinsko ljubezen ter budita domišljijo. Tistim, ki imajo možnost, da se bolj izobrazijo, pa se skozi vsa leta šolanja vedno znova odgrinjajo lepote Prešernovega pesniškega dela; vedno globlje spoznavajo njih pomen za razvoj slovenskega pesništva in slovenske pesniške besede in vedno bolj spoznavajo Prešernovo domoljubje, ki ga je izpovedal v mnogih domovinskih pesmih.

Preprosti človek morda ob vsakdanjih skrbeh z leti pozabi na Prešerna in mu v spominu zbledijo stihi, ki se jih je bil naučil v šoli, in vendar ga Prešeren spremlja skozi vse življenje. V vaseh, kjer fantje še zmerom ob večerih vasujejo pod okni deklet, zadoni v nočno tišino otožno sanjava podoknica »Luna sije . . .« Vsakdo ji rad prisluhne — in vsem, najsi vedo ali ne vedo, da je to Prešernova pesem, je toplo pri srcu. V mestih in večjih vaseh se poklicni in nepoklicni pevski zbori seznanjajo s to pesmijo in jo posredujejo delovnemu ljudstvu. Šolani in nešolani pevci žanjejo uspehe s samospevi, ki so jih glasbeniki skomponirali po Prešernovih pesmih »Mornar«, »Strunam«, »Nezakonska mati«, »Kam?«, »Zdravljica« in dr.

Med narodnoosvobodilno borbo je Prešernova pesem vlivala borcem pogum in jim utrjevala vero v lepšo in svetlejšo bodočnost. Mar niso po zidovih hiš in po plotovih v najtežjih dneh čez noč zablesteli celi stihi iz Prešernovih rodoljubnih pesmi, na pr.:

Manj strašna noč je v črne
zemlje krili,
kot so pod svetlim soncem
sužnji dnovi!

ali:

Živé naj vsi narodi,
ki hrepené dočakat' dan . . .

Na partizanskih mitingih so kulturne skupine oživljale svobodoljubno Prešernovo misel. Še več, borci za svobodo so imenovali eno izmed svojih udarnih brigad po Prešernu.

Danes si štejejo kulturno-umetniška društva v veliko čast, da se imenujejo po prvaku slovenskega pesništva. Kako zelo cenimo Prešerna, je dokaz tudi to, da si je nadela njegovo ime knjižna družba, ki skrbi za razširitev slovenske knjige med najširše ljudske množice.

Zakaj pravzaprav Prešerna tako zelo cenimo? V času, ko je bil slovenski narod zaradi večstoletnega suženjstva kulturno še zelo mlad, ko je bila njegova beseda še okorna, je Prešeren tako čudovito zapel o svoji razočarani ljubezni in rodoljubju, da so mu prisluhnili celo nemčurji, tisti, ki so se dotlej sramovali jezika »hlapcev in dekel«. V svetovnem merilu pa je Prešernova največja zasluga, da je slovensko poezijo s svojimi pesmimi dvignil na raven narodov, ki so se ponašali z veliko starejšo in zato bolj bogato kulturno zgodovino. Danes pa so Prešernove pesmi, predvsem njegova najboljša pesnitev »Sonetni venec«, tudi merilo za ugotavljanje pesniške moči tistih, ki se ukvarjajo s poezijo.

Tako je postal Prešeren last nas vseh, ker je znal s svojimi pesniškimi strunami preprosto in razumljivo zapeti o radostih in bolečinah svojih sodobnikov in kasnejših rodov. Prav zato je Prešeren še danes živ in prav zato bo vseskozi živel v književni zgodovini slovenskega naroda, pa tudi med preprostim slovenskim ljudstvom. Živel pa bo tudi v kulturni zavesti drugih narodov, saj so najboljše njegove pesmi prepesnjene že skoraj v vse evropske jezike.

M. K.

Prizor iz filma »Williamsova karabinka«

OB PRVI ŠTEVILKI »OBZORNIKA«

Prevzela me je...

Z veseljem sem odprl prvo letošnjo številko »Obzornika«, revije Prešernove družbe. In upravičeno sem se razveselil. Prevzela me je s svojo raznolikostjo, zanimivimi in bogatimi prispevki, z lepo urejenostjo in s svojo značilnostjo, ki ji daje prav posebno mesto med našimi sodobnimi revijami.

Na svojih straneh se spominja sedemdesetletnice rojstva našega delavskega voditelja Ivana Regenta in mu ob jubileju iskreno čestita. V spomin nedavno umrlega književnika in politika Etbina Kristana pa objavlja članek »Socializem in duševno življenje«, ki ga je Kristan napisal pred petdesetimi leti, ter dve njegovi pesmi: »Pomladno« in »Ponoči«.

Prozo zastopata v tej številki »Obzornika«: novela Miška Kranjca: »Odšel je človek« in začetek romana Karla Čapka: »Navadno življenje«. Med poezijo pa najdemo razen zgoraj omenjenih pesmi Etbina Kristana, še pesmi Marte Fili: »Jesen v Koritih« in »Spoznanje«, Severina Salija: »Na kurirjevem grobu«, Ele Peroci: »Jaz tudi« in Miha Klinarja: »Staro pismo«.

Posebnost prve letošnje številke »Obzornika« je nova rubrika: »Ali bo kal pognalo seme . . .«, ki prinaša nekaj sicer dobrih, a še vedno s premajhno umetniško močjo napisanih del piscev-samorastnikov. Ta rubrika bo »nekakšna šola za premnoge, ki pišejo, a ne vedo kam s svojimi deli«, kakor je napisal v »Razgovorih« te številke urednik »Obzornika«.

V rubriki »Umetnost in znanost« lahko najdemo zanimive prispevke o evropskih ognjenikih, življenju mravelj, potovanju žuželk, o nafti in o radiju v svetu ter prispevek o boju človeka proti mrazu. Rubrika »Razgledi« nam širi obzorje s prikazovanjem pomembnih dogodkov doma in v tujini, gospodinje najdejo nekaj nasvetov v rubriki »Za dom in vrt« ob koncu je še beseda o novih izdajah naših knjižnih založb.

Torej res zelo pestra in zanimiva vsebina. In povedati moram še, da je v tej številki precej bogat izbor slik, ki obenem z dobro tehnično urejenostjo revije dajejo »Obzorniku« lepo in okusno obeležje.

Z veseljem pričakujemo še druge, tretje in še več takšnih številk revije Prešernove družbe.

O rakovniški „Svobodi“

GLOBLJE BO TREBA POSEČI...

Če govoriš s člani rakovniške »Svobode«, ti začnejo takoj tožiti, da so njihovi delovni pogoji zelo težki, zakaj nazadnjaška duhovščina si skuša v tem delavskem naselju še zmeraj ustvarjati vsaj malo vpliva. Mladež vabijo v svoje prostore z različnimi igrami, z bonboni itd. Vsaj tako da so slišali, pravijo . . . Mladina, pa naj bodo to vajenci ali delavci, da je premalo disciplinirana in da si ne pusti od starejših dosti reči. Po njihovem so tu glavni vzroki, da »Svoboda« še nima tolikšnega vpliva na družbeno življenje, kolikršnega bi morala imeti kot društvo, ki razvija razredno zavest, skrbi za kulturno prevzgojo ljudi in za pametno in koristno razvedrilo.

Pa poglejmo, kaj je »Svoboda« Simončič na Rakovniku s svojim enoletnim delom že dosegla. Rakovnik, oziroma področje, kjer črpa društvo svoje članstvo, šteje nekaj tisoč ljudi, po večini delavcev in uslužbencev. Vodstvu »Svobode« pa tudi članom je uspelo doslej pritegniti v društvene vrste okoli 250 ljudi (po izjavi tajnika »Svobode«, po izjavi nekega drugega odbornika pa 180). Naj pripomnim, da si svobodaši nenehno prizadevajo, pritegniti nove ljudi. Od članov jih je vključenih okoli 30 v mešani pevski zbor, ki redno enkrat tedensko vadi, v ljudskoplesni skupini, »državi v državi«, kakor pravijo svobodaši, je 20 mladincev, dramska sekcija, ki je najmočnejša in hkrati najprizadevnejša, ima 30 igralcev, razen tega so pred nedavnim osnovali še mladinski pevski zbor. Ta pa se le s težavo razvija. Če prištejemo še lutkarje, ki jim je društvo uredilo primeren oder in preskrbelo vse potrebne priprave in rekvizite, pa se zaradi preselitve nekaterih vodičev še niso mogli javnosti predstaviti z že naštudirano igrico, smo našteli vse delavne člane. Več kot polovica članov torej še z društvom ni zaživelo. Plačujejo samo — članarino. Od tod pa je treba dalje.

In uspehi dosedanjega dela? Za materialno osnovo so rakovniški svobodaši, vsa čast jim, lepo poskrbeli. Letos spomladi so poglobili gledališki oder, zgradili novo garderobo in kulisarno, izpopolnili električno napeljavo, prekrili streho. Vse to s pomočjo »Zveze Svobod«. Za bodoče imajo še velike načrte. Najraje bi seveda postavili nov kulturni dom, zakaj krpaj staro obleko s še tako dragocenimi krpami, obleka bo ostala stara. Nekdanje žganjarne res ni mogoče tako preurediti, da bi ustrezala vsem družbenim potrebam. Upajmo, da se jim bo želja izpolnila, saj je Rakovnik dosti bolj kakor drugi predeli Ljubljane potreben lepega kulturnega doma, kamor bi našli pot tudi tisti, ki sedaj zavijajo še vedno raje drugam . . . Mimogrede naj povemo, da stene dvorane in prav tako strop niso izolirani in da članstvo med vajami pozimi dobesedno prezeba.

Kar se kulturne vzgoje članstva tiče, so uspehi tudi že vidni. Omenila sem že, da je igralska družina najmarljivejša in najmočnejša. Morda je to delna zasluga tradicionalnega nepoklicnega odra, katerega člani so se že ob ustanovitvi »Svobode« vključili vanjo. Za gotovo pa ne bi želi igralci tolikšnih uspehov, kakor jih žanjejo, če ne bi imeli dveh močnih stebrov: Maksa in Stepančiča, ki skrbita tudi, da si igralska družina izdela sama vso potrebno scenerijo. Letos so igralci naštudirali Bevkovega »Kajna«, pa z njim niso želi uspehov. Že pri prvih predstavah je bila dvorana na pol prazna. Uveljavili pa so se tem bolj z opereto »Habakuk«, za katero je napisal besedilo dr. Rudolf Dobovišek, glasbo pa naš znani pevovodja in komponist Radovan Gobec. Uspeh je presenetljiv. Predstave so vse po vrsti razprodane že en dan prej. Videti je, da si je rakovniška »Svoboda« — kakor je čudno — prav z vsebinsko ceneno in plehko opereto pridobila največ simpatizerjev. Pevski zbor je resda nastopal doslej na različnih proslavah, toda večje pozornosti doslej ni vzbudil. Ljudskoplesna skupina je še mlada in zato ne moremo pričakovati, da bi žela velike uspehe. Kako je z lutkarji, sem že povedala. Ne dvomim, da jim bo v kratkem uspelo pridobiti ali vzgojiti nekaj novih vodičev in kmalu uprizoriti delo, ki so ga pripravili.

Lahko torej trdimo, da marsikatera »Svoboda« ne kaže tolikšne prizadevnosti, kakor rakovniška. Le o nečem bodo morali več in temeljiteje razmišljati! Društveni odbor se vse premalo zaveda vzgojnih ciljev »Svobode«. Kako naj si drugače razlagamo dejstvo, da odbor mirnodušno gleda, kako nekateri Svobodaši pojejo tudi — na koru. Zdi se mi celo, da vidijo v pritegnitvi cerkvenih pevcev v »Svobodo« že dovolj velik uspeh. Toda to je premalo. Vse zahtevnejše je poslanstvo »Svobod«, ki morajo vzgajati ponosne samozavestne socialistične ljudi. Društvu pa tudi to škoduje, da se gredo stare in mlade in tako ustvarjajo neki nerazumljiv prepad. Poskušali so pritegniti nove, resne mladince. Celo uspelo jim je to. Toda ti so društvo čez čas zapustili . . .

Ko bo rakovniška »Svoboda« posvetila več časa oblikovanju razredne zavesti svojega članstva, bo nedvomno ena vzornejših daleč na okoli.

Kongres Društva za umetno obrt

Pred nedavnim je bil v Zagrebu kongres društev za umetno obrt. Udeležili so se ga predstavniki iz Hrvaške, Slovenije, Srbije in Makedonije. Na kongresu so razpravljali o umetni obrti in osnovali Zvezo društev za umetno obrt. Generalni sekretar Zveze je arhitekt Milan Minić, predsednik društva za umetno obrt iz Srbije.

KULTURNI DROBIŽ

Emil Lucka: Španska inkvizicija

Mariborska založba »Obzorja« je izdala v prevodu »Špansko inkvizicijo«, delo avstrijskega pisatelja Emila Lucke, ki zgodovinsko verodostojno opisuje strahotne metode španskih jezuitov v borbi za oblast. Poročilo ni brez literarne vrednosti in ga zato beremo kot roman.

Janko Veselinović: Hajduk Stanko

Mladinska knjiga bo v kratkem izdala v Srbiji dobro poznano povest J. Veselinovića »Hajduk Stanko«. V tem delu zaživi doba okoli 1804. leta, ko je Srbija jecala pod turškim jarmom. Preprosto pisana zgodbica, v katero je vnesel avtor poleg junaških podvigov tudi ljubezensko zgodbo, polno pretresov, priteguje bralčevo pozornost vse do konca. Knjigo je lepo prevedla Marija Knezova.

France Bevk: Šolarski bonton

Naš znani in priljubljeni pisatelj Bevk je pripravil šolarjem drobno knjižico, kjer v 25 poglavjih neosiljivo uči, kako naj se mladina vede do staršev, do svojih sošolcev in do vseh, ki jih v življenju srečuje. Knjižica je izšla v Mladinski založbi. Ker je pisana toplo in z ljubeznijo do mladine, jo bodo tisti, ki jim je namenjena, prav gotovo z veseljem prebirali.

Pier Križanić odlikovan

Pier Križanić te dni prostavlja petdesetletnico umetniškega dela. V petek 22. januarja je bila odprta v galeriji na Terazijah jubilejna razstava njegovih del in je vladalo zanjo veliko zanimanje. Ob priliki njegovega velikega praznika je bil Pier Križanić z ukazom predsednika Republike maršala Tita odlikovan z Redom za zasluge I. stopnje.

Najboljši film za leto 1953

Zveza filmskih kritikov Združenih držav Amerike je proglasila za najboljši film l. 1953 režiserja Mankiewicza filmsko predelavo Shakespearovega »Julija Cezarja«. Angleški igralec James Mason pa je bil proglašen za najboljšega igralca v vlogi zarotnika Bruta. Film zdaj prikazujejo po vsem svetu z ogromnim uspehom.

Anton Ingolič: Sončna reber

Pred nedavnim je izdala mariborska založba »Obzorja« pod naslovom »Sončna reber« trinajst novel in črtic Antona Ingoliča. Po večini so bila ta dela že objavljena, prvič beremo v tej zbirki le tri novele.

Avstrijski slikarji v Jugoslaviji

Čez nekaj dni bo pripotovalo na Reko pet avstrijskih slikarjev. Skupno s književnikom in publicistom Frantzem Gaubejem si bodo mesec dni ogledovali južno Dalmacijo, na povratku pa tudi otoke Pag, Rab, Krez in Lošinj in medtem upodabljali naše kraje in ljudi. Po končanem potovanju bodo svoje nove umetnine razstavili na Reki. Slike z dalmatinskimi motivi pa bodo razstavili kasneje tudi v Avstriji.

Mehiški filmski delavci stavkajo

Po izjavi predsednika Združenja mehiških filmskih producentov je zašla njihova kinematografija v veliko krizo. Do tega je prišlo zaradi zahtev igralcev, režiserjev in drugih filmskih delavcev, naj jim povišajo plače. Ker jim producenti niso ugodili, so začeli pred kratkim vsi filmski delavci stavkati. Tako množične stavke v mehiški filmski industriji doslej še ni bilo.

Beno Zupančič: Veter in cesta

Mladi prozaist Beno Zupančič nam je po treh letih pripravil drugo novelistično zbirko (prva njegova zbirka je izšla leta 1951 pod naslovom »Štirje molčeči in druge zgodbe«). Junake svojih zgodb, objavljenih v zbirki »Veter in cesta«, riše Zupančič pogosto v grobih potezah, toda zna jim odtehniti tu in tam nežnost, včasih objestnost in spet drugič možato resnobnost. Beno Zupančič je z njimi prikazal naš čas. Njegovi junaki so ljudje, ki jih vsak dan srečuješ, toda tako opisani, da jih z zanimanjem spremljaš vse do tja, do koder jih pripelje njihov opisovalec.

Prvi turški prevodi

Prijateljstvo med našo državo in Turčijo je rodilo prva književna zbližanja med obema državama. Na našem knjižnem trgu sta se zadnje čase pojavila kar dva romana turškega avtorja Ušaklija Halida Zije: Saliha Hanuma in Bijeležnica jednog pokojnika. Prvega je izdala »Seljačka sloga« in drugega prav tako zagrebška založba »Zora« v svoji Mali biblioteki. Obe deli dokazujeta resno literarno prizadevanje današnjih Turkov.

Z NAŠEGA FILMSKEGA PLATNA

Razmišljanja ob filmu „WILLIAMSOVA KARABINKA“

Sedela sva ob bregu naraslega potoka. Nemirna Snjegotina je živahno žuborela in Kožuh je pripovedoval zgodbo svojega življenja. Nemirnega življenja, kot je bila nemirna bosanska rečica.

Od Tromeje je zapel hladen petrič in prinesel s seboj vzklike brigadirjev, ki so se zagrizli v sedmero gričev. Grmenje min je pretreslo ozračje. Kožuh pa je pripovedoval.

Oprostite. Nameraval sem govoriti o »Williamsovi karabinki«, toda ne morem si kaj, da vam ne bi pripovedoval o Kožuhu.

Bil je mlad fant, nezakonski sin kulaka in dekle Neže. Smrkav otrok je bil, ko je pobegnil z doma. Tepli so ga po glavi, kot so tepli njegovo mater, ki je končala v norišnici.

In ko so mu tuji ljudje skopo rezali kruh, je zasovražil delo. Zopet je bežal. Ne pred udarci, zakaj teh se je že navadil; pred delom je bežal, pred trdim garanjem od jutra do mraka in še čez. Sanjal je o deželi, kjer bi se lahko udobno zleknil ob dobri jedači in brez gospodarjevega priganjanja preživel svoje življenje, o deželi, kjer je prepovedano delati, kjer je zločin to, kar je tu postava.

Te dežele ni našel. Kradel je in našel — poboljševalnico. Zopet je pobegnil. Enkrat, dvakrat, sedemkrat . . .

Leta so tekla. Kožuh je dorasel, hodil iz kraja v kraj in nikjer ni vzdržal. Povsod je moral delati.

Nekega lepega septembrskega jutra me je suhljat fante, oblečen v raztrgano obleko, ki so jo krasile zaplate vseh mogočih barv, poprosil, naj ga sprejmem v brigado. Bil je Kožuh . . .

*

O Williamsu bi vam moral govoriti, kajne? Tudi ta fant je bežal pred delom. Zapustil je šolo, zapustil mornarico, hodil iz hoste v hosto, streljal ptice in ljubil sosedovo hčer. Celo poročil se je. Potem je dobil delo na progi. Hotel je premagati samega sebe, mržnjo do dela, ki je gospodarila v njem. A ni uspel. Klonil je in začel kuhati žganje, kar je bilo tedaj v Ameriki prepovedano.

Nekoč so se ljudje, ki so z Williamsom kuhali žganje, spopadli s financarji. Po hosti so odmevali streli in neki financar se je zgrudil mrtev. Williamsa so obsodili na 30 let zapora, čeprav mu niso mogli dokazati, da je ubil financarja.

Williams dela. V jetnišnici, za bodečo žico, z okovi na nogah, toda dela, ker mora delati. Paznики mučijo zapornike, jih pretepajo in se ob tem naslajajo. In mučijo tudi Williamsa.

Nekega dne je pomagal bolnemu sotrpinu in ugovarjal šefu jetniškega taborišča. Za kazen so ga vtaknili v samico, v zaboj, kjer je presedel mesec dni. Vzdržal je, ker je mislil na puške in pozabil na muke. Pred očmi je videl puško, vsak njen del in takrat se mu je porodila misel, da bi napravil avtomatsko puško.

In Williams je delal puško. Šest dolgih let. Predstojnik jetniškega taborišča, ki je imel naprednejše nazore o vzgoji zapornikov kakor pa vsi drugi, za ječe odgovorni ljudje v Ameriki, mu je v tem času zvesto stal ob strani.

Williams je delal; spočetka obotavljajoče, potem pa z mrzlično navdušenostjo. Vzljubil je delo, vzljubil svoj izdelek, ki ga je v najtežjih pogojih tudi dokončal.

Potem so ga pomilostili. Iz ječe je odšel s puško v roki, s prvim izdelkom svojih rok in svojega uma, v katerega je vložil samega sebe. In Williams še dela, izdeluje nove in nove puške, postane ugleden mož, dela, a vzljubil je delo le zaradi dela samega.

Z njegovimi puškami v rokah prodirajo ameriški vojaki v srce nacistične Nemčije, njegove puške uporablja Čang Kaj Šek v boju proti kitajskim revolucionarjem, z njegovimi puškami streljajo soldatje Tujske legije svobodoljubne Indokitajce . . .

A Williams dela, ker ljubi delo, njegovi proizvodi pa služijo obrambi Amerike in še za kaj drugega. Toda na to Williams ne misli, noče misliti.

*

In moj fant, Kožuh? Koliko težav smo imeli z njim. Polegal je ob nasipu in se čudil. Slabotna dekleta so vihtela krampe, fantiči v diru praznili samokolnice na nasipu, brigadirji njegovih let so lomili skale. Gledal je in se čudil. Dnevi so se poslavljali kot bi jih nekdo podil. Brigadirji so hiteli, v Kožuhu pa se je bil vroč boj. Na bojnem polju je stal sam proti tisočem, ki so delali zase, za lepše jutrišnje življenje. In tudi zanj, za Kožuha.

Neke noči, ko smo z delom proslavljali obletnico SKOJ, me je poprosil, naj ga vzamem s seboj. Vso noč je stal v vodi, do pasu ga je oblivala mrzla Snjegotina, a ni odnehal. Gradil je temelj bodočega mostu. In obenem je gradil v sebi temelj novega človeka.

Zjutraj sem ga videl v useku. S težkim kladivom je razbijal skale. Pogledal me je in se nasmehnil. Prvič sem ga videl, da se je smejal. Vedel sem, da je boj končan. In na bojnem polju so ostali tisoči in med njimi je bil tudi Kožuh.

Williams je vzljubil delo in izdelki njegovih rok, njegovega uma, koristijo obrambi Amerike in še marsičemu drugemu. Toda o tem Williams ne razmišlja, ker ljubi delo zaradi dela samega.

Kožuh je vzljubil delo in razmišlja o njem, o njegovi koristnosti, vzljubil ga je zato, ker je doumel, da vsi ti tisoči in milijoni delajo zase, samo zase in tudi za Kožuha.

In njihovo delo ne bo nikomur škodovalo — kakor Williamsova puška . . .

*

Narasla Snjegotina je živahno žuborela. Od Tromeje pa je pihljal hladen petrič in prinašal s seboj vzklike brigadirjev, ki so se zagrizli v sedmero gričev . . .

Janže

OB ARETACIJI DVEH AMERIŠKIH SOCIALISTOV

Socialistične ideje še žive

Ameriške oblasti aretirale dva socialista, ki sta razpečavala socialistično literaturo. — Mnogi napredni Američani protestirajo

Že nekaj let zagrinja molk socialistično organizacijo v Združenih državah. Le včasi čitamo v časopisih, da je znani ameriški nazadnjak McCarthy pozval tega ali onega nekdanjega socialista pred svoj prosluli odbor. Te dni pa smo zvedeli, da so ameriške oblasti aretirale dva socialista, ki sta javno razpečavala socialistične knjige, brošure in letake.

Tajnik sindikalne organizacije »Federation of Labor« v ameriškem mestu Louisvilleju je ostro obsodil tiste državne uradnike, ki so izdali nalog za to aretacijo. Norbert Blume je dejal, da je pot od preganjanja socialistov do preganjanja sindikalnih voditeljev zelo kratka. Če se je oblastem zdelo potrebno prepovedati socialistično literaturo, potem se lahko lepega dne spomnijo in prepovedo tudi sindikalne časopise ter knjige.

Aretacijo socialistov, ki sta razpečavala socialistično literaturo, obsojajo tudi mnoge druge napredne osebnosti v Združenih državah. To nam dokazuje, da v Ameriki socialistične ideje še žive, čeprav je socialistična stranka že pred leti utihnila.

IZ PAKISTANA

POLOVIČNA ZMAGA

Konec stavke v Karačiju

Delavci pristanišča v Karačiju, glavnem mestu Pakistana, ki stavkajo že od 25. decembra, so se pred dnevi odločili, da se bodo vrnili na delo. Stavkati so prenehali zaradi tega, ker je njihov sindikat sklenil sprejeti predloge pakistanske vlade o povišanju plač in o drugih delavskih zahtevah. Seveda pa ta polovična zmaga delavcev ni kdo ve kaj razveselila.

IZ ŽIVLJENJA IN DELA RABELJSKIH RUDARJEV

PROLETARSKO BRATSTVO

Po teden dni trajajoči stavki so rudarji Rablja zmagali. — Slovenski, italijanski in nemški rudarji so složno nastopili proti kapitalistom. — Umazani naklepi italijanskih lastnikov rudnika

V minulem tednu so rabeljski rudarji dosegli pomemben uspeh. Po teden dni trajajoči stavki so delodajalci sprejeli večino njihovih zahtev. Izplačali jim bodo novoletne nagrade in zaostale plače za december; uprava rudnika je obljubila, da ne bo zmanjšala proizvodnih dodatkov in obenem je tudi preklicala napovedi o odpustih.

Rabeljski rudarji so že 1947. leta dobivali mesečno 23.000 lir plače in povprečno 2500 lir dodatka za storilnost. Takrat so izkopali dnevno okrog 700 vagončkov rude, ki jo je uprava prodajala v tujino po 10 do 11 dolarskih centov za libro. Med korejsko vojno pa se je cena cinku povečala za 100 odstotkov. Takrat je isto število delavcev izkopalo dnevno 920 vagončkov rude, ravnateljstvo rudnika pa je plačevalo delavcem povprečno 11.000 lir proizvodnega dodatka na mesec.

In ko je po končani korejski vojni cena cinku padla na prvotno višino, rabeljski rudarji pa so še vedno nakopali 30% rude več kot 1949. leta, so delodajalci hoteli odpustiti okrog 100 rudarjev, vsem pa vzeti dodatek za storilnost.

Delavci so se tem namenom uprli. Če je prej tisoč delavcev izkopalo 700 vagončkov rude, potrebujejo danes najmanj toliko delavcev, da bi izkopali 920 vagončkov, kolikor zahteva ravnateljstvo rudnika. In če enako število delavcev izkoplje več rude kot prej, potem so delodajalci dolžni, da plačujejo delavcem dodatke za storilnost.

Ta boj rudarjev Rablja so spremljali z zanimanjem in simpatijami vsi delavci v videmski pokrajini. Rudarska zmaga je dokaz, da delavci v Italiji lahko veliko dosežejo, če so enotni v boju proti bogatašem. In v boju rabeljskih rudarjev so složno sodelovali slovenski, italijanski in nemški delavci, ki so zaposleni v tem rudniku.

Na meji med Kitajsko in angleškim Hong Kongom. Ves zahodni svet se prepira ali naj trguje s Kitajsko ali ne, medtem pa Kitajci že kar dobro trgujejo s Hong Kongom. Na sliki vidimo obmejni carinski pregled

S SLOVENSKE KOROŠKE

ŠOVINISTIČNI NAPAD

Šovinistični elementi na Koroškem so pred nekaj dnevi napadli koroškega Slovenca Andreja Sienčnika in ga težko ranili. To je bil po objavi serije protijugoslovanskih obrekovalnih člankov v nacističnem avstrijskem glasilu »Kleine Zeitung« že tretji napad na Slovence v tej pokrajini. Glasilo koroških Slovencev »Slovenski vestnik« in vsa napredna slovenska javnost zahtevata, naj avstrijske oblasti ostro nastopijo proti šovinističnim izzivačem. Obenem pa zahtevajo, da čimprej obnove spomenik padlim partizanom pri Velikovcu, ki so ga v septembru minulega leta porušili nacistični elementi.

Suženjsko delo na plantažah belcev v Keniji. In kolonialni oblastniki se čudijo, da so se črni sužnji uprli

ZANIMIV PREPIR V KATOLIŠKI CERKVI

DELAVSKO ŽIVLJENJE JIH JE PREVZELO

Skrbi visokih cerkvenih gospodov. — Duhovniki, ki so jih vzgajali za delovanje med delavci, so se uprli. — »Delavci-duhovniki« ostro grajajo cerkvene vrhove. — Spoznanje, da je nemogoče biti duhovnik in obenem delovati v prid delavcev

Francosko duhovščino že dolgo časa vznemirja »verska mlačnost« proletariata. Da bi »rešili kar se rešiti da«, so pred leti začeli vzgajati tako imenovane »duhovnike-delavce« in jih po dokaj trdi šoli pošiljati med proletariat. Ti duhovniki so se zaposlili v francoskih tovarnah in rudnikih, se naselili v delavskih predmestjih in pristopili v sindikate. V začetku so z veliko vnemo »pridobivali izgubljene ovčice«, a kmalu je bilo te vneme konec. Pozabili so, za kaj so jih dolga leta vzgajali v posebnih zavodih pozabili, zakaj so jih poslali med delavce. Začeli so stavkati, se pretepati s policaji in prav tako vpiti proti kapitalu, kakor ostali delavci. Delavsko življenje jih je prevzelo.

Francosko duhovščino je vznemirilo to »spreobrnenje«. Vznemirilo pa je tudi Vatikan. Cerkveni gospodje so zahtevali, naj se »delavci-duhovniki« odpovedo svojim »posvetnim funkcijam«. Do prvega marca bi morali zapustiti tovarne in rudnike ter odložiti delavske obleke.

»Delavci-duhovniki« pa so se uprli. Napisali so pismo, ki so ga pred dnevi objavili vsi francoski časopisi. V tem pismu pravijo, da ne morejo doumeti ukaza, ki jim »prepoveduje živeti tako, kot žive milijoni zatiranih«. Nadalje trdijo, da je njihovo delovanje razburilo »tiste skupine«, ki so navajane uporabljati vero v služli svojih interesov in svojih razrednih predsodkov«. Pismo končujejo: »Delavski razred ne potrebuje ljudi, ki se s sočutjem zanimajo za njegovo bedo, ampak može, ki se skupno z njim bojujejo in skupno upajo. Sprejeli bomo takšne sklepe, ki bodo spoštovali življenjske pogoje delavcev in njihov boj za osvoboditev.«

Ta odkrit upor je razhudil cerkvene velikaše. Ljudje, ki so jih vzgojili za agente med delavskim razredom, so se jim uprli tako ognjevito, da jim je vzelo sapo. Skrbi pa jim še povečujejo nasprotja med pristaši tako imenovanega krščanskega socializma in visoko cerkveno gospodo.

Katoliška cerkev je v razsulu. Ne samo v Franciji, tudi drugod po svetu. Nekateri so se obrnili k delavcem in hočejo rešiti, kar se rešiti da, drugi pa se trdno oklepajo starih, preizkušenih metod nasilja in spletkarjenja. Med tistimi, ki so se obrnili k delavcem, pa jih nekaj spoznava, da je nemogoče biti duhovnik in obenem delovati v prid delavcev.

IN ŠE O ITALIJANSKI VLADNI KRIZI

Konec ali nadaljevanje?

Novi poskusi za sestavo vlade, ki bi jo podpirale stranke sredine. — Sredinske stranke in njihova bojazen pred dvemi skrajnostmi. — Vmešavanje Clare Luce v notranje življenje Italije. — Spor okrog predsedniškega kandidata

Kriza italijanske klerikalne vladavine še vedno traja. Po Fanfanijevem padcu so ponovno obnovili napore, da bi sestavili demokrščansko vlado, ki bi jo podpirale sredinske stranke: socialdemokrati, liberali in republikanci. Po nekajdnevnih posvetovanjih so se demokristjani uklonili nekaterim zahtevam sredinskih strank, nakar so te stranke izjavile, da so voljne sodelovati z vlado, ki bi spoštovala njihove težnje.

Verjetno so se stranke italijanske politične sredine, ki imajo ravno toliko glasov v parlamentu, da bi vlada lahko dobila večino, zbale dveh skrajnosti: naslonitve demokristjanov na monarhistično desnico, ali razpisa novih volitev, pri katerih bi demokristjanom in tudi njim kaj trda predla, okrepila pa bi se skrajna informbirojevska levica. Zato so še dokaj hitro sprejele ponudbe demokrščanskega vodstva. Nemalo zaslug pri tem pa ima prav gotovo ameriška veleposlanica v Rimu Clara Luce, ki je poklicala k sebi predstavnike socialdemokratov, liberalov, republikancev in tudi monarhistov ter razpravljala z njimi, kako bi sestavili novo vlado. Celo nekateri demokrščanski voditelji so se zgražali nad takim vmešavanjem v notranje zadeve Italije.

Sedaj se prepirajo okrog predsednika vlade. Demokrščanska sredina, liberali, republikanci in socialdemokratska desnica bi se zadovoljili z De Gasperijem, demokrščanska desnica se zavzema za Scelbo, levica v socialdemokratski stranki in skrajna demokrščanska levica pa še vedno govorita o Gronchiju. Največ izgledov je imel De Gasperi, ki pa je mandat odklonil. Sedaj hoče sestaviti vlado Scelba.. Toda ni izključeno, da se bo prav okrog novega predsedniškega kandidata italijanska vladna kriza ponovno zavozljala.

SPLOŠNA STAVKA

V sredo je stavkalo več tisoč tunizijskih delavcev. S to stavko, ki so jo organizirali socialistični sindikati, so tunizijski delavci protestirali proti namenom francoske vlade, da bi z reorganizacijo vrhovne mezdne komisije v Tunisu onemogočili razpravo o povečanju plač. Stavkajoči so pozdravili spomenico administrativnega odbora zveze tunizijskih sindikatov, ki govori o neizmerni revščini v Tunisu in zahteva, da se povečajo minimalne delavske mezde.

VELIKA KATASTROFA V INDIJI

Žrtve verske zaslepljenosti

Tragična smrt več sto Indijcev ob reki Ganges. — Službeno poročilo govori o 400 žrtvah, časopisi pa trde, da jih je bilo tisoč

Vsako leto se več milijonov Indijcev zbere ob »sveti reki« Ganges. Po tradicionalni proslavi na bregovih reke, se ti milijoni mečejo v valove, da bi jih voda »svete reke« oprala »grehov«.

Tudi letos se je ob Gangesu, nedaleč od mesta Alahabada, zbralo 3 milijone Indijcev. Ko je bila ceremonija na bregu končana, je ogromna množica ljudi planila proti reki. Nekateri indijski časopisi trde, da je pri tem prišlo do spora s policijo, ker so si pristaši neke verske sekte hoteli z noži utreti pot do reke. Prva poročila trde, da je bilo pri tem ubitih okrog 1000 ljudi, ki zaradi svoje verske zaslepljenosti niso hoteli poslušati policajev in rediteljev. V uradnem poročilu pa pravijo, da je bilo ubitih 400 ljudi, vendar pripominjajo, da je še nemogoče ugotoviti točnega števila žrtev.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo Ogovorni urednik: Roman Albreht Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov Telefoni: uredništvo in uprava 23-031, uredništvo 22-538, uprava 20-046 Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305-1-221 List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

NOV VOJNI INCIDENT MED IZRAELOM IN JORDANOM

NEMIRNA MEJA

Spopad na izraelsko-jordanski meji je del velikega spora med Izraelom in arab skimi državami

Zadnji dan januarja meseca je Arabska legija, elitna enota Jordana ki zavzema položaje ob jordansko-izraelski meji, začela nenadoma streljati na izraelske vojake. Izraelski graničarji so na streljanje odgovorili s streljanjem. Po kratkem boju so prisilili k umiku skupino vojakov Arabske legije, ki je prodrla na ozemlje Izraela.

Ta vojni spopad ob izraelsko-jordanski meji pa ni osamljen. Že nekaj let smo priče mnogih incidentov vzdolž izraelsko-egipčanske, jordanske in sirijske meje. Arabske dežele, ki so se sicer pred leti prenehale vojskovati z Izraelom, se še vedno nočejo potolažiti z obstojem te majhne in napredne židovske države ter še vedno želijo pregnati Žide iz njihove stare domovine. Nedavni vojni spopad ob jordansko-izraelski meji je le majhen delček velikega spora, ki traja že nekaj let.

IZ FRANCOSKEGA MAROKA

Zopet uboji in aretacije

Francoska kolonialna policija v Maroku je v začetku tega meseca zaprla okrog 40 Marokancev. Med njimi je 9 oseb, ki so obtožene za dva največja atentata v zadnjem času: 21. decembra na trgu v Casablanci in 17. januarja na vlak, ki vozi od Casablance do Alžira. Pri tem poslednjem atentatu je bilo ubitih 21 ljudi.

Te dni bodo začeli v Fesu sodno razpravo proti 12 osebam, ki jih dolže, da so organizirali 5 umorov in 5 neuspelih atentatov.

ŠE ENKRAT O ZAHTEVAH ANGLEŠKIH DELAVCEV

PRVI USPEHI

Konservativna vlada je popustila. — Obljube o povišanju plač železničarjem in rudarjem. — O zahtevah delavcev ladjedelnic in industrije strojev razpravlja arbitraža. — Konservativna stranka izgublja ugled in se s strahom pripravlja na bodoče parlamentarne volitve

Velike delavske stavke v Angliji so obrodile prve sadove. Konservativna vlada se je zbala napovedanih splošnih stavk, s katerimi so jo hoteli delavci prisiliti, da bi sprejela njihove ekonomske zahteve in pokazala prve znake popuščanja.

Vladna Komisija za promet je obljubila, da bo povečala železničarske mezde za 6% (od 7 do 10 šilingov na teden), čeprav doslej ni hotela ničesar slišati o povišanju plač. Res je železničarski sindikat prvotno zahteval, naj povečajo plače za 15%, vendar se zadnje dni širijo vesti, da so sindikalni voditelji sprejeli ponudbo Komisije za promet.

Tudi rudarji so izvojevali nekaj manjših zmag. Slabo plačanim rudarjem, ki delajo pod zemljo, bodo povečali mezde za 8 in pol šilinga tedensko, rudarjem, ki delajo na dnevnem kopu, pa za 7 in pol šilinga.

Delavci v ladjedelnicah in industriji strojev pa še vedno uporno zahtevajo, naj jim povišanjo plače za 15%. Sedaj rešuje ta spor arbitraža. Če bi vlada ugodila delavskim zahtevam, bi letno izplačala delavcem teh industrijskih vej še 170 milijonov funtov. V Londonu menijo, da bo arbitraža pristala le na 60 milijonov funtov.

Kot vse kaže, so posledice dosedanjih stavk in obljube, da se bodo stavke še nadaljevale, strle odpor konservativne vlade, ki v začetku ni hotela povišati delavskih plač niti za prebito paro. Konservativci se resno boje za svoj ugled, boje se bodočih parlamentarnih volitev. In ta bojazen ni neupravičena.

PRED NOVIMI STAVKAMI V ITALIJI

Razbijači delavske enotnosti

Sindikalni voditelji italijanske kominformistične Generalne konfederacije dela in socialdemokratskih Združenih sindikatov so se sporazumeli, da bodo člani njihovih sindikalnih organizacij od 10. februarja pa nadalje skupno nastopili v več stavkah. S tem stavkovnim gibanjem nameravajo protestirati proti stališču industrijcev, ki nočejo ugoditi zahtevi po izravnavanju delavskih plač. Krščansko demokratski sindikati pa so odklonili sodelovanje. Njihovi voditelji se sami pogajajo z industrijci in nočejo ničesar slišati o skupnem nastopu vseh italijanskih delavcev.

Nemirna meja . . Meja med arabskim in židovskim delom Palestine je razdelila tudi Jeruzalem in ob tej meji se vsak dan dogajajo incidenti

OKNO V SVET

KAJ SE DOGAJA V AMERIŠKIH PRISTANIŠČIH

„FRONTA NA VODI“

Nekaj podatkov o delovanju zločinskih elementov v ameriških sindikatih

V newyorškem pristanišču je prve dni tega meseca vladalo pravcato vojno stanje. Dva sindikata pristaniških delavcev sta se spopirjela v boju na življenje in smrt.

Zakaj ta spopad in kdo ima prav?

Na zadnjem kongresu Ameriške federacije dela (AFL) v St. Louisu so izključili iz AFL Mednarodni sindikat pristaniških delavcev (ILA). V atlantska pristanišča pa so poslali najboljše sindikalne odbornike, da bi ustanovili nov sindikat pristaniških delavcev: AFL — ILA.

Vzrokov za to izključitev je več. Pravzaprav pa so razmere, ki so vladale v sindikatu pristaniških delavcev, značilne še za mnoge druge sindikalne organizacije, predvsem pa za velika sindikata šoferjev in gradbincev. Toda v sindikatu pristaniških delavcev so »presegli vsako mero«. O tem so razpravljali celo v ameriškem Državnem tožilstvu, Kongresu in vladi ter končno tudi na kongresu AFL.

Že 30 let v sindikatu pristaniških delavcev niso volili predsednika in članov Izvršnega odbora. Vodstvo sindikata so dopolnjevali le, če je kak sindikalni odbornik umrl. Tedaj so kooptirali novega člana, na katerega so se lahko popolnoma zanesli. Sčasoma je bilo celotno osrednje vodstvo »kooptirano«. Taki odborniki so med seboj »volili« predsednika, ki jih je ponovno sprejemal v Centralni odbor. Sestankov podružnic sploh ni bilo in članom niso nikdar poročali o denarnem poslovanju sindikata. Vodstvo je bilo tako mogočno, da člani sploh niso prišli do besede.

Ljudje, ki so se polastili vodstva sindikata pristaniških delavcev, so se zelo dobro razumeli s predstavniki ladijskih in pristaniških družb. Te družbe so zaposlovale le tiste delavce, ki so bili člani pristaniškega sindikata, vodstvo ILA pa je pristalo na mnoge določbe v »kolektivnih pogodbah«, ki so škodovale delavcem. Razen tega pa so delodajalci dajali sindikalnim odbornikom še posebne nagrade.

Voditelji sindikata pristaniških delavcev so tudi imeli zelo tesne stike z raznimi gangsterskimi bandami v pristaniščih (posebno v New Yorku), ki so imele svoje ljudi v mnogih sindikalnih odborih, med delavci pa pravcato mrežo posrednikov, plačancev in vohunov. Ti ljudje so članarino kar s silo pobirali, razen tega pa so morali delavci, če so hoteli dobiti delo ali pa ostati na delu, plačevati gangsterjem še druge dajatve. Te dajatve so bile včasih precej visoke (do 30 % tedenske plače), izkupiček pa so si med seboj razdelili gangsterji in sindikalni voditelji. Toda to jim ni bilo dovolj. Zločinci so se povezali s svojimi prijatelji v sindikatu šoferjev in izgradili cel izsiljevalni sistem. Navedel bom le en primer: V vseh pristaniščih je navada, da se pokvarjeno blago ali pa blago s pokvarjeno embalažo daje na stran, ker se zanj dobi zavarovalnino. Gangsterji so blago namenoma kvarili in ga potem po nizkih cenah kupovali ter pri prodaji želi velike dobičke.

Voditelji sindikata pristaniških delavcev so se pogodili z delodajalci glede višine plač pristaniških delavcev. Pristali so na pogoje delodajalcev, za to pa so dobivali nekaj odstotkov plačilnega sklada. Pod pretvezo, da potrebujejo velike vsote za protikomunistično propagando, so si prisvajali znatna sredstva iz fondov, ki jih nihče ni kontroliral. Predsednik sindikata pristaniških delavcev Joseph R. Rayn je utajil v sedmih letih okrog 45.000 dolarjev (13 in pol milijona dinarjev). Nekaj časa je bil v preiskovalnem zaporu, potem pa so ga izpustili, ker je položil kavcijo 3500 dolarjev. Ko je prišel iz zapora, je podal ostavko na položaj predsednika ILA, toda Centralni odbor ga je takoj imenoval za častnega predsednika z doživljenjsko pokojnino 10.000 dolarjev (3 milijone dinarjev) letno.

Zakaj voditelji Ameriške federacije dela, ki so vedeli za vse to, niso ničesar ukrenili, da bi preprečili gangstersko delovanje v sindikatu pristaniških delavcev? O tem je več različnih mnenj. Nekateri govore, da je bil nekdanji predsednik AFL Green omahljiv človek, ki ni imel niti volje niti poguma, da bi se spoprijel z voditelji ILA. Drugi zopet menijo, da je bilo med voditelji AFL celo nekaj prijateljev Josepha Ryana, ki so molčali zato, ker so dobivali od voditeljev sindikata pristaniških delavcev lepe nagrade. Šele potem, ko je bila zaradi pritiska javnega mnenja ameriška vlada prisiljena poslati v sindikat pristaniških delavcev posebno kontrolno komisijo, se je vodstvo AFL zganilo. Zadnji kongres Ameriške federacije dela je odločil, da se ILA razpusti in da se organizira nov sindikat pristaniških delavcev pod imenom AFL — ILA

Toda tega sklepa niso mogli tako enostavno izvesti.

Gangsterji iz Ryanove organizacije se niso hoteli predati brez boja. Uživali so polno podporo delodajalcev — velikih pristaniških in ladijskih družb. Začeli so še bolj pritiskati na delavce, ki so bili prestrašeni in od njih popolnoma odvisni. Vsak dan si lahko slišal o podkupovanjih, izsiljevanjih, pretepih in celo umorih. Ryan in novi predsednik sindikata pristaniških delavcev William Bradley sta prešla v protinapad. Ob koncu lanskega leta sta proglasila v atlantskih pristaniščih splošno stavko. Pri tem jima je pomagalo Združenje ladijskih družb, ki je samo zaprlo del newyorškega pristanišča. Drugi del pristanišča pa so kontrolirale stavkovne straže, med katerimi je bilo 255 starih kriminalcev. Potniki oceanskih ladij »United States«, »Britanic« in »Olimpia« so si tega dne morali sami nositi prtljago z ladij.

Ameriška vlada se je poslužila Taft-Hartleyevega zakona. Federalni sodnik Edward Weinfeld je za 80 dni odložil stavko pristaniških delavcev. Ta rok je potekel 24. decembra lanskega leta.

Tega dne se je začel odločilen spopad med novo in staro organizacijo. Pristaniškim delavcem so omogočili, da z volitvami odločijo, katero organizacijo hočejo imeti. ILA, zavedajoč se, da se more opreti samo na nasilje, strah in korupcijo, je napela vse sile, da bi vplivala na izid volitev. Mobilizirala je sumljive elemente, gangsterje, tihotapce in špekulante ter jim naročila, naj prisilijo 22.000 newyorških pristaniških delavcev, da bodo volili njihove kandidate. Tudi AFL ni mirovala. Okrog 400 policajev je vzdrževalo red v pristanišču. Komaj so preprečili splošni pokolj. V bitki, ki se je razvila v newyorškem pristanišču, so ubili štiri sindikalne agitatorje, 12 pa jih je bilo težko ranjenih. Med ranjenimi je bil tudi Harold Bowers, predsednik podružnice štev. 824, ki je poznana zaradi svoje kriminalne zgodovine pod imenom »revolverska podružnica«.

Ker so gangsterje iz ILA podpirali lastniki pristaniških družb, se delavci niso mogli pri volitvah svobodno odločiti. Guverner države New York Thomas E. Dewey in Nacionalni odbor za delovne odnose teh volitev nista priznala, ker so ugotovili, da je bilo razen 9060 glasov za ILA in 7568 glasov za nov sindikat še 4405 spornih glasov. Predsednik ILA kapetan William V. Bradley se je pritožil Eisenhowerju in državnemu sekretarju za delo Michelu, vendar pa ni verjetno, da bi njegova pritožba bila sprejeta, ker so do sedaj ugotovili, da je volilo nekaj tisoč delavcev, ki niso imeli volilne pravice. Poleg tega pa je bilo ob volitvah okrog 50 ljudi težko ranjenih.

Zanimivo je, da so zločinsko delovanje starega sindikata pristaniških delavcev denarno podprle pristaniške in ladijske družbe, pol milijona dolarjev pa jim je daroval predsednik sindikata rudarjev John L. Lewis. Lewis je tudi obljubil voditeljem ILA, da jim bo dal še milijon dolarjev, če bodo organizirali splošno stavko pristaniških delavcev.

John Lewis, star intrigant in zarotnik, ki je najprej hotel z ustanovitvijo Kongresa industrijskih organizacij (CIO) razbiti AFL, sedaj pa vodi samostojno organizacijo rudarjev, verjetno namerava ustanoviti novo strokovno zvezo, katere ogrodje bi bila sindikat rudarjev in gangsterska ILA. Johna Lewisa tudi mi dobro poznamo, saj nam ob vsaki priložnosti deli nauke, kako naši sindikati »niso svobodni in demokratični«.

Pa tudi Ameriška federacija dela ni tako čista, kot se prikazuje. Med njo in ILA se je že začelo medsebojno obračunavanje. Kot uvod je služil umor predsednika AFL podružnice št. 32 E v brooklinskem pristanišču F. Louisa, ki so ga ubili na pragu njegove hiše. Slučajno je neki policaj, ki se je nahajal v bližini, ustrelil tudi njegovega ubijalca, člana starega sindikata pristaniških delavcev. Preiskava je odkrila, da je bil tudi F. Louis povezan z gangsterji in da je razen tega ogromno zaslužil s prevarami pri konjskih dirkah. V začetku so govorili o 65.000 dolarjih, te dni pa že o 96.000 dolarjih. Državni tožilec preiskuje okrog 1500 izjav o »Fronti na vodi«, kakor imenujejo po svetu sindikalno vojno v ameriških pristaniščih. Veliko porotno sodišče v Brooklinu je ugotovilo, da »zarota podzemnih kriminalnih elementov in podkupljivih predstavnikov ladijskih družb drži newyorško pristanišče v železni pesti«.

Boj še ni končan. Verjetno bo zmagala AFL. Toda zanimivo je, s kakšnimi sovražniki se morajo bojevati pristaniški delavci v »deželi demokracije.«.

M. V.